

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ

ΕΚΠΟΝΗΣΑΝ :

ΠΡΕΝΤΟΥΣΙ ΜΑΡΙΑ-ΙΩΑΝΝΑ

ΤΖΙΟΛΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

Δρ. Δημήτριος Π. Στεργίου, Επιστημονικός Συνεργάτης

ΠΑΤΡΑ 2010

Ευχαριστίες

Κατά την τετραετή φοίτησή μας, στο Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πατρών, στο τμήμα Διοίκησης Τουριστικών Επιχειρήσεων, της σχολής Διοίκησης και Οικονομίας, υπήρξαν πολλοί άνθρωποι οι οποίοι μας στάθηκαν έτσι ώστε να καταφέρουμε να ολοκληρώσουμε με επιτυχία τις σπουδές μας.

Μέσα από αυτήν εδώ την πτυχιακή εργασία θα θέλαμε να τους ευχαριστήσουμε. Αρχικά ευχαριστούμε τις οικογένειες μας, για την πολύτιμη βοήθεια και στήριξή τους, οικονομική και ηθική. Ακόμη θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους καθηγητές μας για όλα όσα μας πρόσφεραν αλλά και για όλα όσα μας δίδαξαν αυτά τα τέσσερα χρόνια. Ιδιαίτερα ευχαριστούμε τον κ. Στεργίου Δ. για την στήριξή του, την βοήθειά του, αλλά και τις πολύτιμες συμβουλές του στη συγγραφή της πτυχιακής εργασίας.

Σας ευχαριστούμε όλους από βάθος καρδιάς.

Με εκτίμηση οι σπουδάστριες σας,

Πρεντούσι Μαρία Ιωάννα

Τζιόλια Παναγιώτα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο	6
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	6
Εισαγωγή	6
Προβλήματα που προκύπτουν από την τουριστική ανάπτυξη.....	7
Συμπεράσματα Κεφαλαίου.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο	30
ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	30
Εισαγωγή	30
Τι είναι η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη;	31
Αντζέντα 21.....	38
Συμπεράσματα Κεφαλαίου.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο	40
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	40
Εισαγωγή	40
Eco-Label.....	40
Η περιβαλλοντική διαχείριση στον τουριστικό τομέα.....	41
Το πρότυπο ISO 14001 και η εφαρμογή του στη χώρα μας.....	41
Green Key.....	47
Κριτήρια	48
Γαλάζιες Σημαίες - Blue Flag.....	48
Κριτήρια για την απονομή της "Γαλάζιας Σημαίας"	49
Natura 2000	52
Αντικείμενο ρύθμισης.....	52
Συμπεράσματα Κεφαλαίου.....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο	55
ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	55

Εισαγωγή	55
Επιπτώσεις και προβλήματα	57
Οικοτουρισμός.....	60
Αγροτουρισμός	64
Τουρισμός Περιπέτειας	66
Πολιτιστικός Τουρισμός.....	67
Συμπεράσματα κεφαλαίου	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο	70
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ (ΜΚΟ) ΣΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	70
Εισαγωγή	70
Σχολικό σύστημα εφαρμογής της Αντζέντα 21.....	72
Πρόταση εφαρμογής της Αντζέντας 21 στα σχολεία	72
Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό και την περιβαλλοντική εκπαίδευση.....	74
Συμπεράσματα Κεφαλαίου.....	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο	76
ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	76
ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ.....	79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΞΕΝΗ.....	81

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αυτή η εργασία αποτελεί μια προσπάθεια προσέγγισης του Τουρισμού και του Περιβάλλοντος. Γίνονται αναφορές στην έννοια του Τουρισμού και στις δυσάρεστες επιπτώσεις που έχει στο περιβάλλον.

Το περιβάλλον στις βασικότερές του εκφάνσεις, φυσικό, πολιτιστικό, και δομημένο, αποτελεί κύριο συστατικό του τουρισμού, αφού συνδέεται άμεσα με τη διαμόρφωση των ποιοτικών του προδιαγραφών και επομένως προσδιορίζει τις μορφές του και επηρεάζει την ανταγωνιστικότητά του. Περιοχές με ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες, εκτεταμένες παραλίες, καθαρές θάλασσες, έντονα ιστορικά και αρχαιολογικά ενδιαφέροντα, με πλούσια χλωρίδα και πανίδα με τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και με ένα δομημένο περιβάλλον, που σέβεται την αισθητική και την ιστορία του τόπου και ανταποκρίνεται στις λειτουργικές και πολιτιστικές ανάγκες των ανθρώπων, βρίσκονται στις πρώτες προτιμήσεις των σύγχρονων τουριστών.

Από πολλούς τίθεται το δίλλημα Προστασία του Περιβάλλοντος ή προώθηση της Τουριστικής Ανάπτυξης; Αφετηρία αυτής της αντιπαράθεσης είναι το γεγονός ότι ορισμένες πλευρές της μέχρι σήμερα Τουριστικής Ανάπτυξης ειδικά σε περιοχές κορεσμένες τουριστικά είναι καταστροφικές για το περιβάλλον.

Υπάρχουν όμως κάποια μέρη, κάποιες ομορφιές της φύσης στις οποίες δεν χωρούν ανθρώπινες τουριστικές παρεμβάσεις και αυτό πρέπει να το σεβαστούμε.

Μέσα από αυτήν την εργασία μπορούμε να μάθουμε για τους μηχανισμούς στήριξης του περιβάλλοντος από διάφορα Περιβαλλοντικά Προγράμματα και Επιχειρήσεις. Ακόμη καλούμαστε να βελτιώσουμε τις γνώσεις μας και την εκπαίδευσή μας και να βρούμε διάφορους τρόπους για να καταφέρουμε να συνυπάρξουν, τελικά, η Ανάπτυξη Τουρισμού με το Περιβάλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Εισαγωγή

Ο τουρισμός είναι μια παγκόσμια βιομηχανία η οποία αναπτύσσεται διαρκώς και με ταχύτατους ρυθμούς. Νέοι προορισμοί εμφανίζονται στο χάρτη της διεθνούς τουριστικής αγοράς και παραδοσιακοί οικισμοί παρακμάζουν, ενώ, παράλληλα, νέες μορφές τουρισμού και καινοτομικά τουριστικά προϊόντα παρουσιάζονται προκειμένου να ικανοποιήσουν τις ολοένα αυξανόμενες ανάγκες και απαιτήσεις των σύγχρονων πολυκινητρικών τουριστών.

Η σύνθετη φύση του τουριστικού προϊόντος (το οποίο συνδυάζει ποικιλία υλικών και άυλων αγαθών και υπηρεσιών, όπως είναι το φυσικό τοπίο, το κλίμα, τα μέσα μεταφοράς, τα ξενοδοχεία, τα μνημεία και η ιστορία ενός προορισμού κ.ά.) αποτελεί, ίσως, το σημαντικότερο ζήτημα που καλείται να αντιμετωπίσει κάθε προσπάθεια σχεδιασμού και οργάνωσης της τουριστικής δραστηριότητας και αγοράς.

Η σχέση του τουρισμού με το περιβάλλον είναι άμεση και καθοριστική. Το βασικότερο συστατικό στοιχείο του τουριστικού προϊόντος είναι, στην πλειοψηφία των προορισμών, το ίδιο το περιβάλλον, τόσο το φυσικό όσο και το δομημένο. Η παγκόσμια τουριστική ζήτηση ορίζει το περιβάλλον – ανάλογα με τη μορφή της τουριστικής ανάπτυξης και δραστηριότητας – είτε ως άμεσο είτε ως έμμεσο τουριστικό πόρο/ πόλο έλξης. Ειδικότερα, κάποιες μορφές τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων εξ'ορισμού συνδέονται με κάποιον ή περισσότερους περιβαλλοντικούς πόρους.

Όπως κάθε δραστηριότητα, όμως, έτσι και ο τουρισμός έχει επιπτώσεις στο περιβάλλον, οι οποίες άμεσα ή έμμεσα επηρεάζουν, αλλοιώνουν και μεταλλάσσουν τους φυσικούς πόρους/ πόλους έλξης. Οι επιπτώσεις αυτές αφορούν κάθε είδους αλλαγή η οποία συμβαίνει στο περιβάλλον των προορισμών όπου αναπτύσσεται ο τουρισμός και σχετίζονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της λειτουργίας του τουριστικού τομέα. Οι επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης, αν και στην πλειοψηφία τους επιβαρύνουν το περιβάλλον, σε κάποιες περιπτώσεις

μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για ορθή διαχείριση και προστασία του, με την προϋπόθεση ότι η ανάπτυξη είναι προϊόν ορθολογικού σχεδιασμού με προοπτικές βιωσιμότητας.

Την ευθύνη για την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων από την τουριστική ανάπτυξη και τη μεγιστοποίηση των θετικών αποτελεσμάτων φέρουν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς στο τουριστικό κύκλωμα και δραστηριοποιούνται σε μια περιοχή: κρατικοί φορείς, τοπική αυτοδιοίκηση, επιχειρηματίες, τοπική κοινωνία και, βέβαια, ο ίδιος ο τουρίστας.

Προβλήματα που προκύπτουν από την τουριστική ανάπτυξη

α) επιπτώσεις του τουρισμού στους φυσικούς πόρους

- Νερό

Η χρήση του νερού για την ικανοποίηση της τουριστικής δραστηριότητας σε κάποιον προορισμό, συχνά ξεπερνά κατά πολύ τα όρια της συνηθισμένης κατανάλωσης. Αυτό συμβαίνει διότι οι ανάγκες για νερό αυξάνουν, καθώς πρέπει να υποστηριχθούν δραστηριότητες όπως η καθαριότητα, η πόση, η συντήρηση κήπων, οι πισίνες κ.λπ. Οι σύγχρονες ανάγκες καθαριότητας και υγιεινής αλλά και η μόδα απαιτούν μεγάλες ποσότητες νερού (τζακούζι, aqua parks, γήπεδα γκολφ). Ειδικά στην περίπτωση των γηπέδων γκολφ, οι συνέπειες παρουσιάζονται ιδιαίτερα σοβαρές, όχι μόνο όσον αφορά την αυξημένη κατανάλωση των ήδη περιορισμένων υδάτινων αποθεμάτων (κυρίως των Μεσογειακών προορισμών όπως η Ελλάδα), αλλά και στην ποιοτική τους υποβάθμιση από την ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα μέσω της εφαρμογής λιπασμάτων και αγροχημικών στα γήπεδα αυτά.

Το πρόβλημα εντείνεται από τη φύτευση στις τουριστικές εγκαταστάσεις ειδών χλωρίδας τα οποία είτε δεν είναι ενδημικά, ώστε να προσαρμόζονται στην ύπαρξη συγκεκριμένων τοπικών υδάτινων αποθεμάτων και συνθηκών, είτε εκ φύσεως απαιτούν μεγάλες ποσότητες νερού τους καλοκαιρινούς μήνες για τη διατήρησή τους, εις βάρος των τοπικών οικοσυστημάτων.

Η κατάχρηση των πόρων του νερού έρχεται σε σύγκρουση με τις ανάγκες για άλλες οικονομικές χρήσεις, όπως είναι η γεωργία, η κτηνοτροφία κ.λπ. Για αυτόν τον λόγο, είναι καθοριστικής σημασίας η υποχρεωτική λήψη μέτρων όπως η κατασκευή τουριστικών μονάδων ανάλογων με

τη δυναμικότητα των υδάτινων πόρων μιας περιοχής, αλλά και η εγκατάσταση συστημάτων περιορισμού της κατανάλωσης νερού (π.χ. συστήματα εξοικονόμησης νερού, επανάχρηση νερού για το πότισμα των εκτάσεων των μονάδων, αλλαγή ιματισμού μετά από συνεννόηση με τον πελάτη) και περιορισμού επιβαρυντικών χημικών στα συστήματα καθαρισμού με παράλληλη χρήση βιοαποδομήσιμων.

Ιδιαίτερα έντονο είναι το πρόβλημα σε πολλά νησιά και παράκτιες περιοχές, τους μήνες κατά τους οποίους υπάρχουν μεγάλες απαιτήσεις σε νερό, και υπάρχει έντονη χωρική και χρονική συγκέντρωση των τουριστών. Οι περιοχές αυτές έχουν περιορισμένα αποθέματα νερού τα οποία από την υπεράντληση παρουσιάζουν προβλήματα μη αναστρέψιμα, όπως η υφαλμύριση (αυτό συμβαίνει όταν ο υδροφόρος ορίζοντας του γλυκού νερού πέφτει κάτω από το επίπεδο της θάλασσας και το νερό αυτής εισχωρεί στο γλυκό νερό κάνοντάς το μη πόσιμο και με υφάλμυρη γεύση).

Η υφαλμύριση των υδατικών αποθεμάτων λόγω υπεράντλησης προκαλεί, δευτερογενώς, αλάτωση των γεωργικών εδαφών τα οποία αρδεύονται από τα ίδια αποθέματα, με καταστροφικές συνέπειες τόσο στην παραγωγή, όσο και στην εδαφική ισορροπία του τοπικού οικοσυστήματος. Η παραπάνω διαδικασία, σε συνδυασμό και με άλλες μη αποδεκτές ανθρωπογενείς παρεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον, οδηγεί σε υποβάθμιση του εδάφους και του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα σε ξηροθερμικές και ύφυγρες περιοχές όπως είναι μεγάλο μέρος της Ελλάδας – κυρίως στα νησιά της. Η υποβάθμιση αυτή ορίζεται ως ερημοποίηση και αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που καλείται να διαχειριστεί ο τουριστικός σχεδιασμός στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης.

Εάν δεν υπάρχει ορθός και αποτελεσματικός τουριστικός σχεδιασμός, η ποιότητα των υδάτινων πόρων μιας περιοχής στην οποία αναπτύσσονται τουριστικές δραστηριότητες μπορεί να επηρεαστεί και να υποβαθμιστεί από την ύπαρξη παράνομων χωματερών, των οποίων τα απορρίμματα στραγγίζουν στον υδροφόρο ορίζοντα, αλλά και εξαιτίας ενός ανεπαρκούς αποχετευτικού συστήματος το οποίο διαχειρίζεται τα απόβλητα ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, τουριστικών θέρετρων κ.ά. Τα μη επεξεργασμένα βοθρολύματα, αναπόφευκτα, θα μολύνουν τον υδροφόρο ορίζοντα μιας περιοχής και, γενικότερα, τους υδάτινους πόρους της (π.χ. τη θάλασσα, κάποιο ποτάμι ή λίμνη, εάν καταλήγουν εκεί αγωγοί του συστήματος αποχέτευσης).

Παρακάτω, παραθέτονται κάποια ενημερωτικά άρθρα από διάφορες εφημερίδες που έχουν ως σκοπό να μας κάνουν πιο ευαίσθητους, να μας δείξουν ουσιαστικά τις ομορφιές ενός τόπου πριν και μετά την παρέμβαση του ανθρώπινου παράγοντα. Είναι στο χέρι μας και όλοι μαζί μπορούμε να ξαναδημιουργήσουμε μικρούς παράδεισους. Έχουν σαν σκοπό να μας ευαισθητοποιήσουν και να μας δραστηριοποιήσουν ταυτόχρονα. Πρόκειται για άρθρα των τελευταίων τριών χρόνων από την εφημερίδα «Καθημερινή».

Η Κορώνεια που γνώρισα και λάτρεψα..., - Καθημερινή 07/02/2010

Ένας Γερμανός φυσιολάτρης αποκαλύπτει με φωτογραφικό υλικό τις ομορφιές που είχε η λίμνη πριν από 42 χρόνια.

Το καλοκαίρι του 1966, ο Γερμανός φυσιολάτρης Ρόλαντ Καλμπ ανακάλυψε τον παράδεισο.

Η πρόσκληση του Έλληνα φίλου του, Βασίλη Σιώπη, να τον επισκεφθεί στον Άγιο Βασίλειο Λαγκαδά, ένα μικρό χωριουδάκι της Θεσσαλονίκης χτισμένο δίπλα στη λίμνη Κορώνεια, στάθηκε γι' αυτόν μια αποκάλυψη. Η υδάτινη έκταση και «όλος αυτός ο κόσμος του νερού και των καλαμιώνων» που απλωνόταν πέρα από τα τελευταία σπίτια του χωριού τον κατήλωσαν για εβδομάδες στην περιοχή να φωτογραφίζει αδιάκοπα. Βίδρες, αετοι, γεράκια στις φωλιές τους, κουνάβια και αλεπούδες, κορμοράνοι, ερωδιοί, ψάρια της λίμνης, νανοβουτηχτάρια και νεροβούβαλοι (οι τελευταίοι της Μυγδονίας), νερόφιδα και σαύρες που «μονομαχούσαν», όλα σχεδόν τα είδη που πετούσαν, κυνηγούσαν και κολυμπούσαν στην περιοχή «παρέλασαν» από το φωτογραφικό φακό του Γερμανού.

Και όχι μόνο. Μπαίνοντας σε μια από τις πισσαρισμένες ψαρόβαρκες της Κορώνειας και με σύντροφο έναν ντόπιο, περιηγήθηκε τις όχθες της και περπάτησε στους γύρω λόφους για να αποτυπώσει τη ζωή των κατοίκων. Στάνες, υποστατικά κτηνοτρόφων με τα κάρα τους στις αυλές, φούντες καπνού κρεμασμένες στον ήλιο, πρασινισμένα καπνοχώραφα κάτω από τον Βυζαντινό Πύργο του Κωνσταντίνου του Πορφυρογέννητου – εκεί όπου σήμερα υπάρχουν μόνο μπάζα και καλαμιώνες - , βάρκες της Κορώνειας να καταφθάνουν στις όχθες φορτωμένες με τυλινάρια και λιπαριές (ψάρια).

Βαδίζοντας – ίσως χωρίς να το γνωρίζει – στα χνάρια του συμπατριώτη του περιηγητή – καθηγητή Ζαχαρία φον Λίνγκενταλ, ο οποίος στο παρελθόν περιέγραψε την περιοχή, ο Ρόλαντ Καλμπ φωτογράφησε τις εκβολές του Μπογδάνα και αποκαλούσε τη λίμνη «θάλασσα μαγείας».

«Ήταν τότε που όλος ο κόσμος ζούσε απ’ αυτήν», αφηγείται ο 79 ετών σήμερα Γερμανός. «Ήταν», θυμάται, «για μένα μια απίστευτη ομορφιά, σχεδόν εξωπραγματική, που δεν την χόρταινα...».

Στους Έλληνες φίλους του από τη Θεσσαλονίκη, όταν συζητούσαν στο εργοστάσιο και στις μπιραρίες, πάντοτε έφερνε την κουβέντα στον Άγιο Βασίλειο και όταν κάποιος του διηγήθηκε ότι μία βασίλισσα, η Κορώνεια, έδωσε το όνομα της στη λίμνη γιατί σώθηκε μια παγωμένη νύχτα πατώντας στον πάγο της, πείστηκε «ότι πρόκειται για μαγεμένο τόπο».

Όπου κι αν ταξίδεψε (Αμερική και Αφρική) για να δει με τα μάτια του την άγρια Φύση, είχε πάντα στο νου του τη λίμνη του Λαγκαδά και το 1976 επέστρεψε με μια ερασιτεχνική κάμερα για να ξανακαταγράψει τη ζωή της σε ένα φιλμάκι.

Ρύπανση και γεωτρήσεις

Πήγε και αλλού στην Ελλάδα, τη «δεύτερη πατρίδα» όπως τη θεωρεί. «Η Κερκίνη και οι Πρέσπες είναι επίσης πολύ ωραίες, αλλά ο Λαγκαδάς είναι το θαύμα της Φύσης», συνήθιζε να λέει. Σαράντα δύο χρόνια από την πρώτη του επίσκεψη, μαζί με τη σύζυγό του Ουρλίκε, ο Ρόλαντ Καλμπ επέστρεψε «στη θάλασσά του».

Όμως, λίμνη και νερό δεν υπήρχαν και η ζωή που κάποτε έσφυζε εκεί είχε πλέον χαθεί. Ούτε νερά ούτε βάρκες ούτε ψαράδες, λίγα μόνο πουλιά και «οικοδομές που άλλαξαν όλο το τοπίο».

Στο όνομα μιας στρεβλής ανάπτυξης, δεκάδες βιομηχανίες την ρύπαναν επί χρόνια, χιλιάδες αρδευτικές γεωτρήσεις την άδειασαν.

Αν και οι φίλοι του τον είχαν προειδοποιήσει γι’ αυτό που θα συναντούσε ύστερα από τόσα χρόνια, αν και τού είπαν ότι δεν υπάρχει πια η λίμνη που αγάπησε, «το σοκ», όπως λέει ο ίδιος, «ήταν μεγάλο».

Οι υπάλληλοι του Φορέα Διαχείρισης Κορώνειας – Βόλβης, που βρήκαν το ζευγάρι να στέκεται κάτω από τα υπεραιώνobia πλατάνια του Σχολαρίου Θεσσαλονίκης, διαπίστωσαν ότι ο Γερμανός φυσιολάτρης κουνούσε απογοητευμένος το κεφάλι του.

Κάποια στιγμή, λίγο αργότερα, όταν βάδιζε κοντά στην ενωτική τάφρο που θα ενώνει στο μέλλον την Κορώνεια με τη Βόλβη, «γύρισα και κοίταξα πίσω προς τη λίμνη του Λαγκαδά, αλλά δεν υπήρχε κάτι να φωτογραφίσω...».

Στα παιδιά του Φορέα Διαχείρισης που τον ξενάγησαν και του εξιστόρησαν τη σημερινή της κατάντια προθυμοποιήθηκε να δώσει όλο το φωτογραφικό υλικό που είχε συγκεντρώσει την περίοδο 1966-1967.

«Γράψτε», λέει στην «Κ», «από το σπίτι του στον Μέλανα Δρυμό και πείτε ότι ήταν κάποτε παράδεισος. Πρέπει οι άνθρωποι να προσπαθήσουν να ξαναφτιάξουν αυτόν τον παράδεισο γιατί αυτό θα ωφελήσει τον τουρισμό και όλη την Ελλάδα». Τόσο απλά...

Από βάθος 5 μέτρων στον «θάνατο»

1970: Έκταση πάνω από 45.000 στρέμματα, βάθος 5μ.

1971: Οι λίμνες Κορώνεια και Βόλβη μαζί με 11 άλλους υγρότοπους της χώρας συμπεριλαμβάνονται στον κατάλογο της Σύμβασης Ραμσάρ.

Δεκαετία '80: Εγκαθίστανται στην περιοχή 30 βιομηχανίες, κτηνοτροφικές μονάδες, καταγράφονται 2.300 παράνομες και νόμιμες γεωτρήσεις, ενώ ο Λαγκαδάς και 11 παραλίμνιοι οικισμοί διοχετεύουν τα λύματά τους.

1995: Σημειώνεται μαζικός θάνατος των ψαριών της.

1999: Έκταση 10.000στρ., βάθος 0,5-1μ.

1999: Α Σχέδιο Διάσωσης της λίμνης.

2004: Β Σχέδιο (αναθεωρημένο) για τη διάσωση της λίμνης.

Σεπτ. 2004: Θάνατοι πάνω από 30.000 πουλιών από 37 είδη.

2005: Η Ελλάδα παραπέμπεται στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

2006: Η Κορώνεια στεγνώνει για πρώτη φορά.

Ιούν. 2009: Η Ε.Ε. εγκαλεί την Ελλάδα.

Φθινόπωρο 2009: Στεγνή Κορώνεια...

Σουρωτήρι τα μέτρα για τους υδάτινους πόρους, Καθημερινή 17/02/2008

Το ΥΠΕΧΩΔΕ πέταξε το «μπαλάκι» της κοινοτικής οδηγίας στις Περιφέρειες.

Την όζουσα αδιαφορία της πολιτείας για το περιβάλλον και τα νερά καταγγέλλουν οι συμμετέχοντες στο Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών του ΑΠΘ (τμήμα Βιολογίας, Γεωλογίας και Πολιτικών Μηχανικών) και ζητούν από το ελληνικό κράτος να αξιοποιήσει τη συσσωρευμένη επιστημονική γνώση στην επίλυση των ζητημάτων μελέτης, διαχείρισης και προστασίας των υδάτων σε όλες τις λεκάνες απορροής της χώρας. Το θέμα είναι εθνικής σημασίας επισημαίνουν.

Οι αρμόδιοι επιστήμονες και φορείς, με αφορμή τη πρόσφατη καταδικαστική απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σε βάρος της Ελλάδας, μιλούν για επτά χαμένα χρόνια για τα υδάτινα οικοσυστήματα της χώρας, αλλά και για μια προσπάθεια από πλευράς αρμοδίων υπηρεσιών να μεταβιβάσουν αλλού τις ευθύνες και τα αναγκαία μέτρα.

Όπως επισημαίνουν, το υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ ουσιαστικά μεταβίβασε το όλο ζήτημα της κοινοτικής οδηγίας στις πλάτες των Περιφερειών, οι οποίες για ποικίλους λόγους δεν κατάφεραν να υλοποιήσουν εκθέσεις ολοκληρωμένης διαχείρισης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος των λεκανών απορροής και των φορέων διαχείρισής τους, αλλά και να διαχειριστούν τα προβλήματα που προκύπτουν στις διασυννοριακές λεκάνες απορροής. «Αξιοποιήστε τους εξειδικευμένους επιστήμονες» είναι το μήνυμα που στέλνουν οι επικεφαλής του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος του ΑΠΘ, υπογραμμίζουν σε ψήφισμα που εξέδωσαν.

«Οι λεκάνες απορροής των ποταμών (π.χ. Σπερχειός και Αξιός) και των θαλάσσιων κόλπων της Ελλάδας (π.χ. Θερμαϊκός) κινδυνεύουν άμεσα από την ανεξέλεγκτη ρύπανση. Η λειψυδρία και η υφαλμύρωση που θα είναι εντονότερη μέχρι το τέλος του αιώνα εξαιτίας των κλιματικών

αλλαγών και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, θα αφανίσουν σημαντικούς υγρότοπους και λίμνες στη χώρα μας (π.χ. έχει ήδη υποχωρήσει η στάθμη της τεχνητής λίμνης του Μόρνου, της λίμνης Βεγορίτιδας, της λίμνης Κορώνειας», επισημαίνουν στο ψήφισμα οι επιστήμονες του τμήματος Βιολογίας που παρακολουθούν τα τελευταία 15 χρόνια την κατάσταση των λιμνών και ποταμών της χώρας και υπογραμμίζουν ότι πρέπει άμεσα να ληφθούν μέτρα που θα στηριχθούν στην παρακολούθηση της οικολογικής ποιότητας των επιφανειακών υδάτων.

Δυσοίωνες προβλέψεις

«Είναι πέρα για πέρα λάθος η αντίληψη ότι η χώρα μας δεν έχει πρόβλημα στα νερά. Πάσχουμε. Δεν έχουμε ισοκατανομή, οι προβλέψεις είναι δυσοίωνες και μόνο το γεγονός ότι 300.000 γεωτρήσεις υπερεκμεταλλεύονται τους υπόγειους υδροφορείς θα έπρεπε να μας ανησυχήσει για την έλλειψη πόσιμου νερού στο μέλλον», ανέφερε μιλώντας στην «Κ» η καθηγήτρια Βιολογίας και επικεφαλής του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών κ. Μαρία Λαζαρίδου. Παρακολουθώντας – περιστασιακά όμως – τα βιολογικά, υδρομορφολογικά και φυσικοχημικά στοιχεία των λιμνών και ποταμών της χώρας, τα οποία ορίζει η κοινοτική οδηγία ποιοτικές παραμέτρους, οι επιστήμονες του τμήματος Βιολογίας έχουν διαπιστώσει ότι τα περισσότερα ποτάμια και λίμνες της χώρας βρίσκονται σε μια μέτρια οικολογική κατάσταση με τάση όμως επιδείνωσης.

Χάθηκε ο πολύτιμος χρόνος

Ανεφάρμοστη παραμένει σε πολλά και ουσιαστικά σημεία της η πολιτική για την προστασία των υδάτινων πόρων της Ελλάδας. Η νέα πολιτική, όχι μόνο «εισήχθη» καθυστερημένα και σε δύο δόσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με αποτέλεσμα να χαθεί πολύτιμος χρόνος και η χώρα να κερδίσει δύο παραπομπές στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και μία καταδίκη, αλλά ουσιαστικά παραμένει στα χαρτιά. Το κύριο βάρος της νέας πολιτικής κλήθηκαν να σηκώσουν οι Περιφέρειες, με διευθύνσεις δύο ή τριών υπαλλήλων οι οποίοι συχνά απασχολούνται και με άλλα καθήκοντα...

Η νέα ευρωπαϊκή πολιτική για την προστασία των υδάτων (κοινοτική οδηγία 2000/60/Ε.Ε.) στοχεύει σε μία συνολική και ενιαία προσέγγιση της διαχείρισης των υδάτων και των προβλημάτων που τυχόν προκαλεί, βάζοντας πιο ενεργά στο παιχνίδι τις τοπικές κοινωνίες. Στην Ελλάδα, η νέα νομοθεσία ήρθε να οργανώσει μία σχεδόν άναρχη κατάσταση: ο προηγούμενος

νόμος 1739/87 «για τη διαχείριση των υδατικών πόρων» είχε ως στόχο την χάραξη και την εφαρμογή μιας νέας πολιτικής για τα νερά, χωρίζοντας τη χώρα σε 14 υδατικά διαμερίσματα και ενεργοποιώντας στη διαχείρισή τους, όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.

Ωστόσο, η πολυπλοκότητα των διοικητικών σχημάτων που όριζε ο νόμος, όσο και οι πάγιες αδυναμίες του δημόσιου τομέα συνέτειναν τελικά στην απραξία, καθώς οι υπηρεσίες οδηγήθηκαν σε μια άτυπη μάχη για τις αρμοδιότητες. Αποτέλεσμα ήταν να συνεχιστεί η ευκαιριακή και αποσπασματική αντιμετώπιση της υπόθεσης.

Η νέα ευρωπαϊκή πολιτική για τα νερά έχει ως στόχο να καθαρίσει το πεδίο. Τα έχει όμως καταφέρει; Ελάχιστα. Ενσωματώνοντας καθυστερημένα την ελληνική νομοθεσία η χώρα ήταν ήδη εκπρόθεσμη για τις πρώτες από τις υποχρεώσεις της οδηγίας: την κατάρτιση εκθέσεων για την ανάλυση των χαρακτηριστικών κάθε λεκάνης απορροής (έως το τέλος του 2004) και την εφαρμογή των προγραμμάτων της παρακολούθησης των υδάτων από τις Περιφέρειες (τέλη 2006). Αποτέλεσμα ήταν η χώρα να κερδίσει ήδη δύο παραπομπές στο Ευρωδικαστήριο, η μία εκ των οποίων οδήγησε πρόσφατα σε καταδίκη.

Παράλληλα, οι Περιφέρειες που ανέλαβαν να σηκώσουν το βάρος της προστασίας και διαχείρισης των υδάτων ίδρυσαν διευθύνσεις υδάτων, που όμως είναι τραγικά υποστελεχωμένες, συχνά με δύο ή τρία άτομα μόλις, τα οποία ασχολούνται ταυτόχρονα και με άλλες εργασίες. Υποστελεχωμένη είναι και η Κεντρική ή Υπηρεσία Υδάτων στο ΥΠΕΧΩΔΕ – που έχει τη γενική εποπτεία της εφαρμογής της νομοθεσίας – παρά τις όποιες φιλότιμες προσπάθειες έχουν γίνει το τελευταίο εξάμηνο.

Τα ποτάμια

Τα περισσότερα ποτάμια κοντά στις εκβολές τους παρουσιάζουν τα περισσότερα προβλήματα ρύπανσης.

Εμφανίζουν λιγότερα στο μέσο όρο ρουν και είναι πιο καθαρά κοντά στις πηγές, επισημαίνει η κ. Λαζαρίδου. Σύμφωνα με τις τελευταίες έρευνες του τμήματος:

- Ο Πηνειός είναι ο ποταμός που εμφανίζει μέτρια οικολογική κατάσταση σε όλο σχεδόν το μήκος του και μάλιστα ήταν ο πρώτος από τους ποταμούς που είχε επιλεγεί

αμέσως μετά την κοινοτική οδηγία 2000/60 να αποτελέσει τον πιλότο παρακολούθησης – ολοκληρωμένης διαχείρισης και προστασίας.

- Ο Αλιάκμονας, ο μεγαλύτερος ποταμός της χώρας, εμφανίζει πρόβλημα ποιότητας των νερών του λόγω γειτνίασης των πηγών του με πηγές ρύπανσης στο νομό Καστοριάς, αλλά βελτιώνεται κατά μήκος της διαδρομής του προς την τεχνητή λίμνη Πολυφύτου Κοζάνης.
- Ο Αξιός (διασυνοριακός ποταμός) εμφανίζει μεν σοβαρά προβλήματα ρύπανσης στο έδαφος ΠΓΔΜ, αλλά περίπου 80 χλμ. μακρύτερα από τη βιομηχανική περιοχή του Βέλες κοντά στα σύνορα εμφανίζεται να πληροί τις βιολογικές παραμέτρους και παρουσιάζει και πάλι πρόβλημα ρύπανσης μετά το Πολύκαστρο Κιλκίς.
- Ο Εδεσσαίος θεωρείται το πιο προβληματικό ποτάμι.
- Ο Αώος είναι μεν καθαρός επί ελληνικού εδάφους, αλλά εμφανίζει προβλήματα στις εκβολές του επί αλβανικού εδάφους. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας είναι σχεδόν η μόνη που έχει δρομολογήσει δράσεις έτσι όπως τις ορίζει ο νόμος 3199/2003, αλλά μόνο για τον ποταμό Στρυμόνα, ο οποίος εμφανίζει βελτίωση την τελευταία τριετία, ενώ τελευταία έχει ξεκινήσει – αν και σε «εμβρυϊκό στάδιο» - η συνεργασία με τη Βουλγαρία για τις κοινές (διασυνοριακές) λεκάνες απορροής.

Τα καθαρότερα νερά του ποταμού εντοπίζονται στο φράγμα Θησαυρού της Δράμας, αν και ο Νέστος και παρά τη διακρατική συμφωνία Ελλάδας – Βουλγαρίας, γνωρίζει συχνά επεισόδια ρύπανσης από ανεξέλεγκτες χωματερές βουλγαρικών οικισμών κοντά στα σύνορα.

Οι λίμνες

Στις λίμνες με βασικά κριτήρια παρακολούθησης το φυτοπλαγκτόν και τα κυανοβακτήρια, τη χειρότερη εικόνα εμφανίζει, βεβαίως, η λίμνη Κορώνεια της Θεσσαλονίκης. Από άποψη μείωσης των υδάτινων αποθεμάτων της είναι η Βεγορίτιδα και η Δοϊράνη, λίμνες οι οποίες – όπως ανέφερε η αναπληρώτρια καθηγήτρια Βιολογίας κ. Μαρία Μουστάκα – κατατάσσονται στη δεύτερη κατηγορία με μέτρια έως ελλιπή οικολογική κατάσταση. Στη ίδια κατηγορία βρίσκονται η Μικρή Πρέσπα, η Βόλβη και η λίμνη (φράγμα) Διποτάμου Έβρου. Οι ετήσιες καιρικές συνθήκες (π.χ. ξηρασία) επηρεάζουν περισσότερο απ' όλες τις λίμνες Βόρειας Ελλάδας, τη λίμνη Πολυφύτου της Κοζάνης, ενώ κάτω του μετρίου και σαφώς περισσότερο προβληματικές θεωρούνται οι λίμνες Ζάζαρης, Πετρών (Δυτ. Μακεδονία), Βιστωνίδα (Θράκη),

Κερκίνη (κατά περιόδους λόγω υψηλής συγκέντρωσης κυανοβακτηρίων) και Καστοριάς, η οποία ωστόσο λόγω των μέτρων εμφανίζεται τα τελευταία χρόνια βελτιωμένη «επιδιώκοντας» την ένταξή της στη δεύτερη κατηγορία.

Δέσμευση εξοικονόμησης νερού, Καθημερινή 25/05/2008

Τριπλή καμπάνια της «Κ», του ΣΚΑΪ και του ΕΜΠ προς τους φορείς, τους πολίτες και τους αγρότες

Η δέσμευση φορέων, πολιτών και αγροτών ότι θα συμβάλλουν με τις ενέργειές τους στην εξοικονόμηση νερού είναι το ζητούμενο με την ολοκλήρωση, αυτή την εβδομάδα, της καμπάνιας που οργάνωσαν ο «ΣΚΑΪ», η «Καθημερινή», το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και το «Δίκτυο Μεσόγειος SOS» για την εξοικονόμηση νερού. Πρόκειται ουσιαστικά για εθελοντική δέσμευση εφόσον φορείς, πολίτες και αγρότες καλούνται από τους διοργανωτές να υπογράψουν μια διακήρυξη υποχρεώσεων όσον αφορά την εξοικονόμηση νερού, ώστε να βοηθήσουν όλοι στην εξοικονόμηση του πολύτιμου πόρου – ο καθένας από τη δική του πλευρά. Ο στόχος είναι να αποτελέσουμε όλοι μέρος της λύσης ενός προβλήματος που μας αφορά και η αντιμετώπισή του εν πολλοίς εξαρτάται και από μας...

Περίπου το 84% του νερού της χώρας χρησιμοποιείται για τις ανάγκες της γεωργίας, ωστόσο σε άλλες χώρες, το ποσοστό αυτό «πέφτει» στο 70% αφού χρησιμοποιούνται μέθοδοι εξοικονόμησης νερού. Το 11% του νερού στη χώρα μας χρησιμοποιείται για αστική χρήση, την ίδια στιγμή όμως εξαιτίας της κακής κατάστασης των δικτύων υπολογίζεται ότι χάνεται έως και το 60% του νερού πριν φτάσει στα σπίτια μας και βέβαια δεν είναι αμελητέες οι ποσότητες που σπαταλούμε αφήνοντας τη βρύση να τρέχει, πλένοντας το αυτοκίνητο ή την αυλή μας με το λάστιχο ή χρησιμοποιώντας νερό ύδρευσης στο καζανάκι.

- Έχει υπολογιστεί ότι το περισσότερο νερό το σπαταλάμε στο μπάνιο και μάλιστα το 40% της ποσότητας αυτής το πετάμε στην τουαλέτα.

- Περίπου 145 λίτρα νερό καταναλώνει ο καθένας μας καθημερινά, στην τουαλέτα, το μπάνιο, την περιποίηση του σώματος, το πλύσιμο ρούχων ή των πιάτων, την καθαριότητα του σπιτιού και το πότισμα των λουλουδιών.
- Έχει υπολογιστεί ότι ο καθένας μας χρειάζεται περίπου 50 λίτρα νερού την ημέρα για να εξυπηρετήσει τις προσωπικές του ανάγκες καθαριότητας.
- Αν αφήνουμε τη βρύση να στάζει σταγόνα-σταγόνα, μέσα σε ένα χρόνο χάνεται νερό που θα επαρκούσε για να γεμίσουμε μία μπανιέρα 35 φορές.
- Ένα καζανάκι που τρέχει μπορεί να αδειάσει μέσα σε μία μέρα ποσότητα νερού ίση με αυτή που θα πίναμε σε 50 μέρες.
- Η συνολική κατανάλωση νερού στην Αττική το 2004 ήταν αυξημένη κατά περίπου 27% σε σχέση με το 1990 και κατά 62% σε σχέση με το 1993. τότε η κατανάλωση νερού είχε μειωθεί κατά 26,5% ως αποτέλεσμα της καμπάνιας ευαισθητοποίησης και πληροφόρησης ενόπιον του κινδύνου της λειψυδρίας.

Τρία διαφορετικά κείμενα

Είναι φανερό πως υπάρχουν πολλά περιθώρια για εξοικονόμηση νερού σε όλα τα επίπεδα και από όλους και μάλιστα πριν τα πράγματα φτάσουν σε οριακό σημείο. Στην κατεύθυνση αυτή κινείται η πρωτοβουλία του «ΣΚΑΪ», της «Καθημερινής» σε συνεργασία με το «Εθνικό Μετσόβιο πολυτεχνείο» και το «Δίκτυο Μετσόβιο SOS» για την υπογραφή της «Εθελοντικής Δέσμευσης για την εξοικονόμηση νερού».

Τρεις διαφορετικές δεσμευτικές συμφωνίες έχουν συνταχθεί ανάλογα με εκείνους στους οποίους απευθύνονται:

- Φορείς. Η «Εθελοντική Δέσμευση», που καλούνται να υπογράψουν, περιλαμβάνει οκτώ πρακτικές που βοηθούν στην εξοικονόμηση νερού, και ειδικότερα: αξιολόγηση των επιπτώσεων των μεγάλων έργων που αφορούν τη χρήση και διαχείριση νερού, των επιπτώσεων από την υπεράντληση των υπόγειων υδροφορέων αλλά και την εισαγωγή νέων τεχνολογιών όσον αφορά το νερό, τη βελτίωση των δικτύων, την επαναχρησιμοποίηση του νερού και την αξιοποίηση του ανακυκλωμένου νερού αλλά

και την τιμολόγηση του νερού ανάλογα με τη χρήση ή μάλλον την κατάχρηση νερού από πολίτες και βιομηχανίες.

- Αγρότες. Η «Εθελοντική Δέσμευση» περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, πρακτικές όπως η αποφυγή καλλιέργειας υδροβόρων φυτών, η στάγδην άρδευση, η αποφυγή του ποτίσματος τις μεσημεριανές ώρες, η επαναχρησιμοποίηση του νερού για άρδευση.
- Πολίτες. Η «Εθελοντική Δέσμευση» περιλαμβάνει 11 συμβουλές για την εξοικονόμηση νερού στην καθημερινότητα με σκοπό τη μεταβολή των συνηθειών μας έτσι ώστε να μην σπαταλούμε το νερό.

Οι «Δεσμεύσεις» θα αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του «ΣΚΑΪ» και θα υπάρχει και σχετική από ραδιοφώνου ενημέρωση, προκειμένου οι ενδιαφερόμενοι πολίτες να λάβουν γνώση και να συμμετάσχουν διά της υπογραφής των. Η δράση θα κορυφωθεί στις αρχές της επόμενης εβδομάδας, όπου και θα ανακοινωθούν, τα ονόματα και οι ιδιότητες εκείνων που προσφέρθηκαν να συμμετάσχουν.

Ψάρια μετά μικροβίων στο... τραπέζι μας, Καθημερινή 08/03/2009

Πώς θα αισθανόσασταν εάν μαθαίνατε ότι το φρεσκοψημένο ψάρι που γευθήκατε (και ακριβοπληρώσατε), εμπεριέχει *Pseudomonas aeruginosa* ή *Vibrio Vulnificus*; Καταρχήν ψυχραιμία, αλλά εφεξής προσοχή, καθώς σίγουρα όλοι μας έχουμε πέσει θύματα...«γαστριμαργικής υποβάθμισης».

Ναι, είναι αλήθεια, ψάρια μετά αρκετών μικροβίων φτάνουν στο τραπέζι μας ως αποτέλεσμα της ρύπανσης της θάλασσας, αλλά και των κακών συνθηκών διαχείρισης των αλιευμάτων.

Υψηλές συγκεντρώσεις

Ερευνητές του Πανεπιστημίου Πατρών που πραγματοποίησαν σχετικές μετρήσεις σε δείγματα ψαριών από τη στιγμή της αλίευσης έως και τη διάθεσή τους στην αγορά, εντόπισαν πλήθος παθογόνων μικροβίων σε υψηλές συγκεντρώσεις. Σε ένα συγκεκριμένο δείγμα μάλιστα, εντοπίστηκε μικρόβιο που «κανονικά» βρίσκεται μόνο σε...ενδονοσοκομειακά απόβλητα. Όπως επισημαίνει στην «Κ» η επιστημονική υπεύθυνη της μελέτης που πραγματοποιήθηκε από το τμήμα Βιολογίας – Μονάδα Ρύπανσης, Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Οικοτοξικολογίας του πανεπιστημίου – κ. Ιωάννα Ηλιοπούλου «ό,τι ρίχνουμε στη θάλασσα, τελικά θα φτάσει στο

πίατο μας». Όπως η ίδια εξηγεί, τα ψάρια αλιεύονται ήδη επιβαρυσμένα με μικρόβια λόγω της μόλυνσης των θαλασσών, αλλά η κατάσταση επιδεινώνεται από την κακή διαχείρισή τους τόσο μέσα στο σκάφος, από τους αλιείς, όσο και έως ότου φτάσουν στα σημεία πώλησης.

Η ίδια, επισημαίνει πάντως ότι σε λίγες περιπτώσεις το μικροβιακό φορτίο που ανιχνεύτηκε στα δείγματα που εξετάστηκαν μετρήθηκε σε συγκεντρώσεις που θα μπορούσαν να προκαλέσουν άμεσα προβλήματα υγείας. Σαφώς όμως πρόκειται για ψάρια υποβαθμισμένα που δεν προσφέρουν στους καταναλωτές τα θετικά στοιχεία που νομίζουν ότι λαμβάνουν τρώγοντας υγιεινά. «Κακή ποιότητα ψαριού σημαίνει ψάρι που η διατροφική του αξία είναι σαφώς υποβαθμισμένη», τονίζει η κ. Ηλιοπούλου.

Η αρχή του προβλήματος βρίσκεται στη θάλασσα, καθώς οι θάλασσες είναι ρυπασμένες. Όταν λοιπόν τα ψάρια αλιεύονται, ήδη είναι «φορείς» κάποιων μικροβίων (λίγα σε αριθμό) που πολλαπλασιάζονται εφόσον βρεθούν στο κατάλληλο περιβάλλον.

Πρόκειται για μικρόβια όπως το *Pseudomonas aeruginosa* & *Vibriovulnificus*, που σε αυξημένο αριθμό μπορούν να προκαλέσουν σηψαιμία, λοιμώξεις, ενδοκαρδίτιδα και ενδομητρίτιδα και γαστρεντερικές διαταραχές και το *Vibrio alginolyticus* που έχει ενοχοποιηθεί για δερματίτιδες και ωτίτιδες...

Δείκτες η ισταμίνη

Οι ερευνητές μέτρησαν επίσης την ισταμίνη στα δείγματα, χημική ουσία που εκκρίνει ένας οργανισμός που έχει επιμολυνθεί από μεγάλο αριθμό μικροβίων. Έτσι τα επίπεδα ισταμίνης αποτελούν δείκτη για την φρεσκότητα και τελικά την καταλληλότητα ενός ψαριού.

Αλλεργία, υπόταση, έξαψη και πονοκέφαλος είναι μερικά από τα συμπτώματα που μπορεί να εκδηλώσει κάποιος εφόσον καταναλώσει τρόφιμα με υψηλά επίπεδα ισταμίνης.

Όπως επισημαίνει στην «Κ» η κ. Ηλιοπούλου μπορεί να μην πρόκειται για προϊόντα επικίνδυνα για την υγεία, αλλά πρόκειται σαφώς για υποβαθμισμένα προϊόντα. Και αν αναλογιστούμε ότι το ψάρι θεωρείται ένα προϊόν υψηλής διατροφικής αξίας το οποίο συχνά πληρώνουμε ακριβά, αυτή η παράμετρος είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Τα δείγματα αφορούν σε ψάρια που έχουν αλιευτεί στις ακτές της Δυτικής Πελοποννήσου στα ανοιχτά του Πατραϊκού κόλπου, στον Κορινθιακό και στα ανοιχτά της Κυλλήνης. Τη μελέτη πραγματοποίησαν οι κ. Δανάη Βενιέρη, λέκτορας Πολυτεχνείου Κρήτης, ο κ. Χρήστος Θεοδωρόπουλος, M.Sc. βιολόγος – Περιβαλλοντολόγος και η κ. Μαρία Λαγκαδινού, M.Sc. φυσικός – περιβαλλοντολόγος.

Στο ευρώ – εδώλιο η Ελλάδα για τα ποτάμια της, Καθημερινή 15/11/2009

Έως το τέλος του έτους θα πρέπει να έχουμε καταθέσει «σχέδιο δράσης», όμως δεν έχουμε ακόμα ξεκινήσει τη συγκέντρωση στοιχείων.

Η οδηγία για τα νερά «κλείνει» σχεδόν μία δεκαετία εφαρμογής. Στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Γιατί στην Ελλάδα ακόμη συζητάμε «τι είναι ποτάμι και τι όχι», ποια στοιχεία πρέπει να αποστείλουμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση... και ποιος θα τα καταγράψει. Έως το τέλος του έτους θα πρέπει να έχουμε καταγράψει «σχέδιο δράσης» για όλα τα ποτάμια και τις λίμνες της χώρας, όμως δεν έχουμε ακόμα ξεκινήσει τη συγκέντρωση στοιχείων (επιβάλλεται τριετής παρακολούθηση). Με αυτά τα δεδομένα, μία ακόμα παραπομπή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για μη σωστή εφαρμογή της οδηγίας 2000/60 μοιάζει κάτι περισσότερο από πιθανή, ενώ παράλληλα κινδυνεύουμε να χάσουμε τα κοινοτικά κονδύλια που έχουν προβλεφθεί για την αποκατάσταση των ποταμών.

Σύμφωνα με τους ερευνητές του ΕΛΚΕΘΕ (Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών), για το 25% των ποταμών στην Ελλάδα δεν υπάρχουν στοιχεία όσον αφορά στην οικολογική τους κατάσταση. Από τα υπόλοιπα, μόνον τα μισά βρίσκονται σε καλή κατάσταση. Όπως δείχνουν οι μετρήσεις του Κέντρου – και σύμφωνα πάντα με τις απαιτήσεις της οδηγίας – το 39% των ποταμών βρίσκονται σε «μέτρια» κατάσταση, για το 13% η κατάσταση χαρακτηρίζεται «ελλιπείς» και για το 1% «κακή». Αντίθετα, για το 7% των ποταμών η οικολογική κατάσταση είναι «υψηλή» και για το 40% «άριστη». Τα «καλύτερα» ποτάμια βρίσκονται στην Πίνδο, στη Ροδόπη και Δυτική Ελλάδα, κυρίως επειδή στην περιοχή δεν υπάρχει μεγάλη ανάπτυξη, αλλά και επειδή σημειώνονται περισσότερες βροχοπτώσεις.

Όπως εξηγεί στην «Κ» ο ερευνητής του ΕΛΚΕΘΕ κ. Γιώργος Χατζηνικολάου, όταν αναφερόμαστε σε «ένα ποσοστό των ποταμών» μπορεί να εννοούμε τμήματα πολλών ποταμών και όχι ολόκληρο ποτάμι. Για παράδειγμα, επισημαίνει, στο 1% των ποταμών που βρίσκονται σε κακή κατάσταση εντάσσονται ο Ασωπός, ο Κηφισός και ο Μεσάπιος στο μεγαλύτερο τμήμα του, αλλά και τμήμα του Σπερχειού, του Πηνειού και του Γρεβενίτη (παραπόταμος που χύνεται στον Αλιάκμονα). Αντίθετα, «καλή» και «άριστη» είναι η κατάσταση των ποταμών κυρίως στους ορεινούς όγκους, όπου τα νερά δεν υφίστανται μεγάλες πιέσεις από τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

«Ακόμη και η κατάσταση του Ασωπού στα ορεινά είναι καλύτερη, όχι όμως και του Κηφισού», συμπληρώνει ο ίδιος.

«Το γεγονός ότι η κατάσταση περίπου στα μισά ποτάμια της χώρας χαρακτηρίζεται από μέτρια και κάτω σημαίνει, σύμφωνα με την οδηγία, ότι πρέπει να κάνουμε κάτι για να τα επαναφέρουμε σε καλή οικολογική κατάσταση», τονίζει ο κ. Χατζηνικολάου. Έως το τέλος του 2009 πρέπει να έχουμε θέσει συγκεκριμένους «περιβαλλοντικούς στόχους» και να εξηγήσουμε πώς θα τους επιτύχουμε. Πριν από αυτό, όμως, χρειάζεται να συλλεγούν τα απαραίτητα στοιχεία μέσω της παρακολούθησης των υδάτων και να επιλυθούν κάποια «διαδικαστικά» προβλήματα.

Όπως διευκρινίζει ο κ. Χατζηνικολάου, έχουν καταγραφεί τον χάρτη με τα στοιχεία που στέλνουμε στην Ε.Ε. κυρίως τα μεγάλα φυσικά ποτάμια, ενώ πολλά τεχνητά ποτάμια, αλλά και οι πηγές, δεν εμφανίζονται, με αποτέλεσμα να μην εντάσσονται στο δίκτυο των μετρήσεων, «έτσι όμως δεν φαίνονται ούτε τα πολύ άσχημα ούτε τα πολύ καλά, γιατί οι πηγές, για παράδειγμα, είναι σε καλή κατάσταση οι περισσότερες».

Από τον χάρτη, για παράδειγμα, έχει εξαφανιστεί η τάφρος 66, ένα κανάλι που βρίσκεται μεταξύ του Λουδία και του Αλιάκμονα στην περιοχή όπου αναφέρεται το βιβλίο «Τα μυστικά του βάλτου» της Π. Σ. Δέλτα. «Σήμερα στην περιοχή δεν υπάρχει πια βάλτος, έχει αποξηρανθεί, αλλά υπάρχουν κανάλια των οποίων η κατάσταση είναι πολύ κακή», εξηγεί ο κ. Χατζηνικολάου.

Η «καλή οικολογική κατάσταση» εξαρτάται από τρεις παράγοντες: την ποσότητα του νερού – πόσο νερό έχει ένα ποτάμι ώστε να συνεχίσουμε να το θεωρούμε ποτάμι -, την ποιότητα αυτού του νερού, πόσες δηλαδή ξένες ουσίες περιέχει, αλλά και πώς έχει αλλάξει με τον καιρό η μορφολογία του, κυρίως λόγω των ανθρώπινων παρεμβάσεων – οι άνθρωποι παρεμβαίνουν κατά

βούληση, όπως τους βολεύει. «Αυτός ο τελευταίος παράγοντας στη χώρα μας δεν λαμβάνεται καθόλου υπόψη, ενώ είναι πολύ σημαντικός. Όταν έχει αλλάξει η φυσιογνωμία ενός ποταμού, ακόμη κι αν το υπόλοιπα στοιχεία ήταν καλά, δεν θα μπορούσε να φιλοξενήσει την ίδια πανίδα». Όπως, προσθέτει, στην Ελλάδα φτιάχνουμε φράγματα χωρίς να εξετάζουμε καθόλου πόσο επηρεάζουν ένα ποτάμι.

Η εκτροπή του Αχελώου

Μια δραματική αλλαγή διαμόρφωσης ενός ποταμού προετοιμάζεται δεκαετίες τώρα. Πρόκειται για την εκτροπή του Αχελώου, τη χρησιμότητα της οποίας για το οικοσύστημα (έχει επανειλημμένως προβληθεί ως περιβαλλοντικό έργο) αμφισβητεί ευθέως ο κ. Γιώργος Χατζηνικολάου, ερευνητής του ΕΛΚΕΘΕ (Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών) στο τμήμα των Εξωτερικών Υδάτων.

«Το Δέλτα του Πηνειού, που είναι περιοχή Natura, που προβάλλεται ως λόγος για την εκτροπή, δεν έχει ιδιαίτερο πρόβλημα καθώς υποστηρίζεται από τις πηγές του κάτω Ολύμπου που βρίσκονται σε πολύ καλή κατάσταση. Εκεί που το σύστημα χρειάζεται νερό το έχει. Μπορεί να μην έχει νερό εκεί που ο άνθρωπος το χρειάζεται», λέει χαρακτηριστικά ο κ. Χατζηνικολάου. «Ένα από τα προβλήματα του Πηνειού είναι τα φράγματα που υπάρχουν σε πολλά σημεία του, προκειμένου να συγκεντρώνεται νερό και να ποτίζουν οι αγρότες. Αυτό δεν πρόκειται να αλλάξει με την εκτροπή, απλώς θα υπάρχει περισσότερο νερό που θα σπαταλάται με τον ίδιο τρόπο», προσθέτει.

Μια τέτοια απόφαση θα έπρεπε στο πλαίσιο της Οδηγίας για τα νερά να είναι αποτέλεσμα διαβούλευσης όλων των εμπλεκομένων στην περιοχή για το πόσο νερό υπάρχει και πώς αυτό είναι χρησιμότερο να χρησιμοποιηθεί.

Οι εννέα ανοιχτές υδάτινες πληγές

Περισσότερα από τα μισά ποτάμια της Ελλάδας βρίσκονται σε άσχημη οικολογική κατάσταση σύμφωνα με τις μετρήσεις των επιστημών. Ενδεικτικά:

ΚΗΦΙΣΟΣ

Στο μεγαλύτερο τμήμα του έχει κακή ποιότητα υδάτων και παρουσιάζει μορφολογικές αλλοιώσεις καθώς π.χ. ένα τμήμα του έχει εγκιβωτιστεί. Άρα ακόμα και αν βελτιωθεί η ποιότητα των νερών του είναι απίθανο να επανέλθουν η πανίδα και η χλωρίδα που υπήρχαν πριν γίνουν οι ανθρώπινες παρεμβάσεις.

ΠΗΝΕΙΟΣ (ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ)

Και όμως ο συγκεκριμένος ποταμός έχει κυρίως ποιοτικό και λιγότερο ποσοτικό πρόβλημα. Ο ποταμός δέχεται τις αποπλύσεις από γεωργικά φάρμακα και λιπάσματα επειδή ο κάμπος της Θεσσαλίας καλλιεργείται εντατικά. Επίσης στον Πηνειό «πέφτουν» τα λύματα από τις βιομηχανίες της περιοχής όπως και από τα σφαγεία που παρά τη νομοθεσία δεν επεξεργάζονται τα απόβλητά τους.

ΑΣΩΠΙΟΣ

Παρουσιάζει προβλήματα όσων αφορά τόσο την ποσότητα όσο και την ποιότητα του νερού κυρίως λόγω των επικίνδυνων αποβλήτων από τις βιομηχανίες που χύνονται χωρίς επεξεργασία στον ποταμό.

ΣΤΡΥΜΟΝΑΣ

Ποιοτικά κυρίως προβλήματα καθώς δέχεται πολλά ανεπεξέργαστα αστικά λύματα και τις αποπλύσεις από τις εντατικές καλλιέργειες με αποτέλεσμα να αναπτύσσονται πολλά θρεπτικά συστατικά που ευνοούν την «παραγωγή» μικροοργανισμών.

ΕΥΡΩΤΑΣ

Το κυριότερο πρόβλημα είναι η ποσότητα των υδάτων. Συχνά η ροή είναι πολύ μικρή. Χαρακτηριστικά, το 2007 το 80% του ποταμού είχε εξαφανιστεί λόγω της ξηρασίας. Επίσης προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι ανάγκες άρδευσης, οι αγρότες με άδεια της νομαρχίας κάθε καλοκαίρι «στήνουν» χωμάτινα φράγματα σε πολλά σημεία του ποταμού προκειμένου να

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ

συγκρατηθεί το ελάχιστο νερό και να μπορούν να ποτίσουν. «Η τακτική αυτή εκτός του ότι είναι παράνομη, ουσιαστικά επιβαρύνει την κατάσταση του ποταμού» τονίζει ο κ. Χατζηνικολάου.

ΑΞΙΟΣ

Ο ποταμός έχει κυρίως ποιοτικά προβλήματα.

ΑΛΙΑΚΜΟΝΑΣ

Διακόπτεται συνέχεια από τα φράγματα που σχηματίζουν τεχνητές λίμνες κάτι που δεν επιτρέπει στη φυσική χλωρίδα και πανίδα του ποταμού να αναπτυχθεί φυσιολογικά.

ΠΑΜΙΣΟΣ

Μορφολογικά και ποιοτικά προβλήματα.

ΣΠΕΡΧΕΙΟΣ

Τα νερά του ποταμού έχουν κακή ποιότητα. Στο κατώτερο τμήμα του εκτελούνται έργα (ΠΑΘΕ, Σιδηρόδρομος) που έχουν αλλάξει τη μορφολογία του.

διοξείδιο του άνθρακα (καύση ορυκτών καυσίμων) συντελούν στην κλιματική αλλαγή, επιβαρύνοντας το φαινόμενο του θερμοκηπίου το οποίο παίρνει μεγάλες διαστάσεις όχι μόνο για μια συγκεκριμένη περιοχή, αλλά γενικότερα, για το κλίμα του πλανήτη. Πέρα από τις δραστηριότητες σε τοπική κλίμακα οι οποίες ευθύνονται για την ατμοσφαιρική ρύπανση, σημαντική είναι η επιβάρυνση της ατμόσφαιρας σε παγκόσμιο επίπεδο από τις εκπομπές αερίων της παγκόσμιας αεροπορικής βιομηχανίας.

- Προβλήματα από τη λανθασμένη διαχείριση των απορριμμάτων

Η λανθασμένη ή πλημμελής διαχείριση των απορριμμάτων μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες για το περιβάλλον και αφορά την πλειοψηφία των φυσικών πόρων. Κάποιες τουριστικές περιοχές δεν έχουν συγκεκριμένο σχέδιο διαχείρισης του μεγάλου όγκου των αποβλήτων που προκύπτει την εποχή της έντονης τουριστικής κίνησης. Έτσι απορρίπτονται ανεξέλεγκτα σε παράνομες χωματερές, υποβαθμίζοντας την αισθητική του τοπίου και δημιουργώντας σοβαρές εστίες μόλυνσης. Συνέπεια αυτού είναι η περαιτέρω μόλυνση του υδροφόρου ορίζοντα ο οποίος βρίσκεται κάτω από τις χωματερές και σε αυτόν καταλήγουν τα στραγγίσματα του όγκου των σκουπιδιών. Επιπλέον, είναι συχνό το φαινόμενο της ανάφλεξης ή σκόπιμης καύσης των απορριμμάτων στις παράνομες χωματερές, η οποία παράγει βλαβερές χημικές ουσίες (διοξίνες) που καταλήγουν στην ατμόσφαιρα της γύρω περιοχής.

Παράλληλα, εξαιτίας των παράνομων χωματερών, ρυπαίνονται τεράστιες περιοχές ακτών και θαλασσών- πολύτιμοι πόροι για τη ζωή αλλά και την τουριστική ανάπτυξη. Κινδυνεύει η θαλάσσια και η χερσαία πανίδα και χλωρίδα ευρύτερων περιοχών, ενώ ο κίνδυνος πυρκαγιών είναι μεγάλος (10% των πυρκαγιών ετησίως στην Ελλάδα οφείλεται σε παράνομες χωματερές).

Μεγάλες ανοιχτές υποθέσεις με εκκρεμεί πρόστιμα, Καθημερινή 14/02/2010

Οι παράνομες χωματερές, η έλλειψη βιολογικών καθαρισμών και η επικίνδυνη μόλυνση του Ασωπού είναι τρία από τα ανοιχτά θέματα περιβαλλοντικών παραβιάσεων για τις οποίες η Ελλάδα μπορεί να καταδικαστεί με μεγάλα πρόστιμα.

Χωματερές, επικίνδυνα απόβλητα, βιολογικοί καθαρισμοί, ζώνες προστασίας για τα πουλιά: τέσσερις μεγάλες ανοιχτές υποθέσεις, για τις οποίες η Ελλάδα ήδη μετρά «ευρωκαταδίκες» αφήνει ο επίτροπος περιβάλλοντος. Ως αποτέλεσμα, η χώρα μας βρίσκεται πλέον πολύ κοντά στην επιβολή μεγάλων προστίμων, ιδίως για τις παράνομες χωματερές και τον τρόπο διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων. Συνολικά, από τις υποθέσεις περιβαλλοντικών παραβιάσεων με τις οποίες έχει ασχοληθεί η Επιτροπή εις βάρος της Ελλάδας, 29 παραμένουν σήμερα ανοιχτές. Οι πλέον σοβαρές είναι:

- Παράνομες χωματερές. Η Ελλάδα έχει ήδη καταδικαστεί από το 2005 και οδεύει προς δεύτερη καταδίκη και πρόστιμο, που θα συναρτάται από τον αριθμό των παράνομων χωματερών.
- Επικίνδυνα απόβλητα. Η Ελλάδα καταδικάστηκε στα τέλη του 2009 για τον τρόπο διαχείρισής τους. Θα έπρεπε ήδη να έχει καταθέσει δεσμευτικό χρονοδιάγραμμα μέτρων.
- Θριάσιο πεδίο. Καταδίκη το 2004 για την έλλειψη βιολογικού καθαρισμού. Η υπόθεση οδεύει προς δεύτερη καταδίκη (και πρόστιμο) καθώς τα έργα δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί, ενώ η Ελλάδα ζήτησε παράταση έως τα τέλη του 2010. ωστόσο υπάρχει νομολογία του Ευρωδικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία 3 χρόνια είναι αρκετά για την ολοκλήρωση ανάλογων έργων.
- Βιολογικοί καθαρισμοί. Η Ελλάδα έχει καταδικαστεί ήδη το 2007 για την απουσία βιολογικών καθαρισμών σε μεγάλες πόλεις και η προθεσμία συμμόρφωσης λήγει τον Οκτώβριο του 2010. Οι δήμοι που υπολείπονται είναι οι: Ραφήνα, Αρτέμιδα, Κορωπί, Νέα Μάκρη, Μαρκόπουλο. Οι πρώτοι τρεις έχουν χρονοδιάγραμμα αποπεράτωσης το 2011, ενώ Μαρκόπουλο και Ν. Μάκρη το 2012.
- Ελλιπείς καθαρισμός ειδικών ζωνών για τα πτηνά (ΖΕΠ). Η παραβίαση έχει τρεις πτυχές: ανεπαρκείς αριθμός περιοχών (καθορίστηκαν 67, απομένουν 32), έλλειψη περιοχής προστασίας του είδους *Sitta Krueri* (τουρκοτσομπανάκος) και ανεπαρκείς αντιπροσώπευση 11 ειδών πτηνών στις ΖΕΠ. Η Ελλάδα έχει καταδικαστεί πρωτοδίκως το 2007. Επιπλέον εκκρεμεί και δεύτερη υπόθεση, αυτή τη φορά για το ελλιπές νομικό καθεστώς προστασίας των ΖΕΠ που έχουν καθοριστεί. Για το θέμα αυτό η Ελλάδα καταδικάστηκε το 2008.

Άλλες περιπτώσεις παραβίασης της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας βρίσκονται σε διάφορα στάδια εξέλιξης.

- Ατμοσφαιρικός αέρας. Η Ελλάδα παραπέμφθηκε στο Ευρωδικαστήριο για πλημμελή εφαρμογή της οδηγίας για τον ολοκληρωμένο έλεγχο και την πρόληψη της ρύπανσης.
- Καϊάφας. Έχει σταλεί αιτιολογημένη γνώμη για τη σχεδιαζόμενη διέλευση αυτοκινητόδρομου μέσα από τον – πληγέντα από τις πυρκαγιές του 2007 – βιότοπο. Η Ελλάδα πρέπει εντός του μηνός να παρουσιάσει εναλλακτικές λύσεις.
- Αχελώος. Υπήρξε αλληλογραφία με τις ελληνικές αρχές, αλλά η υπόθεση έχει παγώσει μετά την πρωτοβουλία του ΣΤΕ να αποστείλει προδικαστικά ερωτήματα στο Ευρωδικαστήριο.

Συμπεράσματα Κεφαλαίου

Το κεφάλαιο αυτό πραγματεύεται τα διάφορα προβλήματα που προκύπτουν από την ανάπτυξη της τουριστικής αγοράς, ειδικότερα τους μήνες με αυξημένη τουριστική ζήτηση. Τα ζητήματα που προκύπτουν από την ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας είναι σύνθετα και απαιτούν τη συνεργασία και δέσμευση πολλών φορέων για την αντιμετώπιση τους.

Δημιουργούνται προβλήματα στον υδροφόρο ορίζοντα λόγω της αυξημένης ζήτησης και κατανάλωσης του νερού που έχουν ως σκοπό την ικανοποίηση των αναγκών των τουριστών.

Ακόμη προκύπτουν προβλήματα στον αέρα από την εκτεταμένη χρήση μεταφορικών μέσων αλλά και από τις εκπομπές αερίων της παγκόσμιας αεροπορικής βιομηχανίας.

Σοβαρές επιπτώσεις επίσης προκαλούνται από τη λανθασμένη διαχείριση απορριμάτων που κάνουν οι ξενοδοχειακές μονάδες και οι τουριστικές περιοχές που δεν έχουν σχέδιο διαχείρισης των απορριμάτων τους κατά τη διάρκεια της έντονης τουριστικής κίνησης. Η περίπτωση των παράνομων χωματερών που βρίσκονται στα νησιά είναι ενδεικτική του επιπόλαιου τουριστικού σχεδιασμού. Σε αρκετά νησιά όπου η τουριστική κίνηση είναι αυξημένη, οι ανεξέλεγκτες χωματερές έχουν υπερφορτωθεί, επιβαρύνοντας σοβαρά οικοσυστήματα, ακτές και λουόμενους.

Δεν θα πρέπει να παραβλέπουμε το γεγονός πως ο τουρισμός, με τον κατάλληλο σχεδιασμό και την ορθολογική διαχείριση μπορεί να διασφαλίσει την εξοικονόμηση απαραίτητων πόρων για

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ

την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Εισαγωγή

Η τουριστική βιομηχανία αντλεί την δύναμή της από εύθραυστες πηγές όπως το περιβάλλον, η ιστορία και ο πολιτισμός και συχνά χαρακτηρίζεται ως νόμισμα με δύο όψεις. Από τη μία, συνεισφέρει στην οικονομική άνθιση μιας περιοχής δημιουργώντας θέσεις εργασίας και εισροή συναλλάγματος ενώ από την άλλη, είναι παράγοντας περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιβαρύνσεων που συχνά εμποδίζουν την ομαλή λειτουργία της τοπικής κοινωνίας και του τοπικού τουρισμού. Παραδείγματα από την παγκόσμια πραγματικότητα δείχνουν ότι η άκρατη, η ασχεδίαστη ή η λανθασμένη ανάπτυξη του τουρισμού επιφέρει, βραχυπρόθεσμα, γρήγορα οικονομικά ωφέλη καταλήγοντας ωστόσο, μακροπρόθεσμα, σε χαμηλής ποιότητας τουριστική δραστηριότητα.

Πολλοί τουριστικοί προορισμοί στην Ελλάδα και αλλού, έχουν ως στόχο τη συνεχή αύξηση του οικονομικού κέρδους που αποφέρει ο τουρισμός, έτσι συχνά προσανατολίζονται στην αναζήτηση ολοένα και μεγαλύτερου αριθμού τουριστών χρησιμοποιώντας ως μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης τον μαζικό τουρισμό. Όμως, η μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση σε περιοχές με συγκεκριμένες περιβαλλοντικές και κοινωνικές δυνατότητες δημιουργεί διαταραχές στις συνήθειες της τοπικής κοινωνίας και δυσλειτουργίες όπως: συνωστισμό, μόλυνση του περιβάλλοντος, κατασπατάληση ή καταστροφή φυσικών και πολιτιστικών πηγών και ανταγωνισμό μεταξύ τοπικού πληθυσμού και τουριστικής βιομηχανίας για την χρησιμοποίηση αγαθών πρώτης ανάγκης (νερό, καύσιμα), έργων υποδομής (δρόμοι, νοσοκομεία), τόπων αναψυχής (μουσεία, πάρκα, παραλίες). Αυτές οι αρνητικές επιπτώσεις εμποδίζουν την συνεχή και ομαλή διεξαγωγή της τουριστικής διαδικασίας αφού σύμφωνα με έρευνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (Π.Ο.Τ.) η πλειοψηφία των τουριστών σήμερα επιθυμεί να επισκέπτεται περιοχές με υψηλή περιβαλλοντική ποιότητα και έντονα στοιχεία τοπικού πολιτισμού.

Τι είναι η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη;

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και η σημασία που της αποδίδεται σήμερα διαμορφώθηκε μόλις τις τελευταίες δεκαετίες του 20ου αιώνα. Προέκυψε από μία στροφή στην αντίληψη των πραγμάτων, η οποία αρχικά εκφράστηκε ως ανησυχία για τα περιβαλλοντικά προβλήματα (και τις επιπτώσεις που έχει η υποβάθμιση του περιβάλλοντος στην υγεία και στην ποιότητα ζωής των ανθρώπων, αλλά και στην οικονομική ανάπτυξη) και ως συνειδητοποίηση ότι οι φυσικοί πόροι έπρεπε να διατηρηθούν και για τις επόμενες γενεές.

Οι αρνητικές κοινωνικές, οικονομικές, πολιτισμικές, οικολογικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης σε συνδιασμό με την έντονη κριτική που δέχτηκε το πρότυπο του μαζικού τουρισμού, καλλιέργησαν το έδαφος για μία νέα θεώρηση στην πολιτική του τουρισμού. Μια θεώρηση η οποία δεν θα εστιάζει μόνο στην εξάλειψη των αρνητικών επιπτώσεων, αλλά θα πρέπει να συμβαδίζει με τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες του τόπου, εντασσόμενη σε ένα ευρύτερο πλαίσιο στρατηγικής για μια βιώσιμη ανάπτυξη.

Μια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη συνιστά μια δυναμική διαδικασία συνεχούς εξέλιξης και προσαρμογής έως ότου επιτευχθεί η ισορροπία και εστιάζει στον ισόρροπο συνδιασμό τριών επιμέρους επιδιώξεων:

- της αποτελεσματικότητας της οικονομίας
- της κοινωνικής ισότητας και δικαιοσύνης
- της προστασίας του περιβάλλοντος

Η βιώσιμη ανάπτυξη σκιαγραφεί μια διαδικασία με κύρια χαρακτηριστικά: την προστασία του περιβάλλοντος, την ανάπτυξη όλων των κλάδων της οικονομίας, τη συνεχή ανατροφοδότηση του παραγωγικού ιστού του τόπου, την αυτάρκεια και αυτονομία της τοπικής οικονομίας, την ανάληψη καινοτόμων τοπικών πρωτοβουλιών, την ενθάρρυνση της ενεργούς συμμετοχής και συνεργασίας των κατοίκων στις διαδικασίες ανάπτυξης.

Σύμφωνα με τον **Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού**: «Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη ικανοποιεί τις ανάγκες των τωρινών τουριστών και των περιοχών που τους φιλοξενούν και, παράλληλα, προστατεύει και ενισχύει τις ευκαιρίες για το μέλλον. Θεωρείται ότι η ανάπτυξη

αυτή οδηγεί στη διαχείριση όλων των πόρων με τέτοιο τρόπο ώστε οι οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες να είναι δυνατό να εκπληρώνονται ενώ, παράλληλα, διατηρείται η πολιτισμική ακεραιότητα, η ουσιώδεις οικολογικές διαδικασίες, η βιολογική ποικιλότητα και τα συστήματα υποστήριξης της ζωής. Τα προϊόντα του βιώσιμου τουρισμού είναι προϊόντα που λειτουργούν σε αρμονία με το τοπικό περιβάλλον, την κοινωνία και τους πολιτισμούς, έτσι ώστε αυτά να καρπώνονται όλα τα οφέλη και να μην αποτελούν θύματα τουριστικής ανάπτυξης.»

Οι βασικές αρχές και οι στόχοι που διέπουν τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη διατυπώθηκαν με τη μορφή χάρτας για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Η αναγνώριση της επιτακτικής ανάγκης επαναπροσδιορισμού της σχέσης τουρισμού-περιβάλλοντος οδήγησε στο να αποτελεί, πλέον, ένα από τα κύρια θέματα πολιτικής με στόχο τόσο την προώθηση της τουριστικής βιομηχανίας, όσο και την προστασία πολιτιστικών και φυσικών πόρων μιας περιοχής.

Εργαλεία εφαρμογής της βιώσιμης ανάπτυξης

- περιορισμοί, απαγορεύσεις και έλεγχοι
- τέλη, φόροι, πρόστιμα
- κοινωνικές συμφωνίες
- έρευνα και τεχνολογικές καινοτομίες
- πράσινη πολιτική ενσωματωμένη στα προϊόντα
- περιβαλλοντικές εκθέσεις και ενημέρωση των πολιτών
- τοπική Αντζέντα 21
- συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και περιβαλλοντικής παρακολούθησης
- πιλοτική εφαρμογή απλουστευμένων μοντέλων περιβαλλοντικής διαχείρισης και συμμετοχικές διαδικασίες στα σχολεία

Αρκετοί διεθνείς οργανισμοί σχετικοί με τον τουρισμό, το περιβάλλον και τον πολιτισμό (Π.Ο.Τ, UNEP , UNESCO) προτείνουν ως διέξοδο από τα παραπάνω προβλήματα, κάθε είδους τουριστική δραστηριότητα να σχεδιάζεται, να διευθύνεται και να αναπτύσσεται ώστε:

- να είναι περιβαλλοντικά ανεκτή σε βάθος χρόνου
- να αποφέρει βιώσιμα οικονομικά οφέλη στις περιοχές που αναπτύσσεται

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ

- να είναι ηθικά και κοινωνικά σύμφωνη με τις τοπικές κοινωνίες και
- να εξασφαλίζει την διατήρηση του φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου για τις μελλοντικές γενιές

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχή εφαρμογή, λειτουργία και αποδοτικότητα των παραπάνω χαρακτηριστικών σύμφωνα με τον Π.Ο.Τ, την Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλους διεθνείς οργανισμούς, είναι:

- 1. η συνεργασία όσων εμπλέκονται στη τουριστική διαδικασία**
- 2. η τοπική συμμετοχή στο σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης**
- 3. η εκπαίδευση των επαγγελματιών, των πολιτών και των τουριστών και**
- 4. η υψηλή ποιότητα των προσφερομένων τουριστικών υπηρεσιών και εγκαταστάσεων**

Τι εξυπηρετεί όμως καθεμιά από τις παραπάνω προϋποθέσεις;

1. Συνεργασία

Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο τουρισμός είναι μια περίπλοκη διαδικασία η οποία σχετίζεται με διαφορετικούς τομείς της κοινωνίας και της οικονομίας, γίνεται εμφανές ότι για την βιώσιμη ανάπτυξη του απαιτείται αμοιβαίος σεβασμός, ενότητα και μόνιμη συνεργασία μεταξύ όλων των ιδιωτικών και δημόσιων φορέων, που οι δραστηριότητές τους άπτονται του τουρισμού άμεσα ή έμμεσα σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Μέσω αυτής της συνεργασίας κάθε αναπτυξιακός σχεδιασμός, που αφορά τουριστικές υποδομές, επενδύσεις (δημόσιες ή ιδιωτικές), αλλά και κάθε άλλο στοιχείο που συμβάλλει στην ανάπτυξη και διεύθυνση του τουρισμού γίνεται απόρροια κοινής πολιτικής και στόχων. Είναι ουσιαστικό ότι η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα πρέπει να στηρίζεται στην καλή θέληση όλων των μερών για την επιτυχία ενός κοινού σκοπού (βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη) και όχι στην ικανοποίηση ιδιοτελών συμφερόντων.

Σύμφωνα με την Hevre Barioulet (2001) μερικά ζητήματα που πρέπει να βρίσκουν λύση με βάση την αρχή της συνεργασίας στις τουριστικές περιοχές είναι:

- ο έλεγχος της κατανάλωσης του νερού και των μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με σκοπό την μείωση της μη ορθολογικής χρήσης τους
- η μείωση των απορριμμάτων και η εξασφάλιση της ανακύκλωσής τους

- ο έλεγχος και η μείωση των προβλημάτων κυκλοφοριακής συμφόρησης και ρύπανσης ιδιαίτερα σε περιοχές φυσικού και πολιτιστικού κάλλους και η χρήση μέσων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον
- η οργάνωση και ο έλεγχος της πρόσβασης των τουριστών σε οικολογικά ευάλωτες περιοχές
- η συγχρηματοδότηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής προστασίας
- η χορήγηση κινήτρων και βοήθειας στις τουριστικές επιχειρήσεις ώστε, να υιοθετούν περιβαλλοντικές πολιτικές ανάπτυξης

2. Τοπική συμμετοχή

Οι ανάγκες, οι προσδοκίες, τα ιδιαίτερα περιβαλλοντικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά και τα προβλεπόμενα οφέλη από τον τουρισμό διαφέρουν σημαντικά από την μια περιοχή στην άλλη. Έτσι δεν υπάρχει ένα είδος σχεδιασμού βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης που να ταιριάζει σε περισσότερους από έναν τουριστικούς προορισμούς. Αν και γενικές κατευθυντήριες γραμμές μπορούν να ορισθούν σε εθνικό επίπεδο, ωστόσο οι τοπικές κοινωνίες με συμμετοχή εκπροσώπων όλων των τοπικών φορέων (δημόσιο, τουριστική βιομηχανία, μη-κυβερνητικές περιβαλλοντικές και πολιτιστικές οργανώσεις, οργανώσεις πολιτών, επιστημονικοί φορείς) και συχνή επικοινωνία με τον τοπικό πληθυσμό είναι εκείνοι που θα σχεδιάσουν και θα αναπτύξουν το είδος του τουρισμού που θέλουν να προσφέρουν.

Με την εξασφάλιση της τοπικής συμμετοχής στον σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης επιτυγχάνεται:

- ανάπτυξη τουριστικής δραστηριότητας η οποία επιφέρει κέρδη κυρίως στην τοπική κοινωνία και όχι σε εξωτερικούς οικονομικούς παράγοντες, (π.χ πολυεθνικές εταιρίες ξενοδοχείων, τουριστικών γραφείων)
- καλύτερη αποδοχή του τουρισμού από τους κατοίκους της περιοχής
- ενεργητική συμμετοχή των κατοίκων για την διατήρηση των τοπικών τουριστικών πηγών

3. Εκπαίδευση

Η άρτια επαγγελματική κατάρτιση όχι μόνο των διευθυντικών στελεχών του τουρισμού αλλά όλων όσων απασχολούνται σε αυτόν, συνεισφέρει στην καλύτερη προσφορά τουριστικών υπηρεσιών και στην ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος. Επιπλέον, ο εμπλουτισμός των επαγγελματικών εκπαιδευτικών ή επιμορφωτικών προγραμμάτων με θέματα που αφορούν τις έννοιες, τα κριτήρια, τα οφέλη, και τις πρακτικές του βιώσιμου τουρισμού βοηθά τους ανθρώπους που ασχολούνται με αυτόν να προβληματιστούν, να αναζητήσουν τους παράγοντες που συνεισφέρουν στην βιωσιμότητα του τουριστικού προϊόντος και να κατανοήσουν σε βάθος τις διαφορετικές πρακτικές μεταξύ μαζικού τουρισμού και εναλλακτικών τουριστικών μοντέλων (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, ιστορικός τουρισμός, πολιτισμικός τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός κ.λ.π.). Μερικά από τα γενικά θέματα μιας τέτοιας εκπαίδευσης/επιμόρφωσης μπορούν να είναι:

- έννοια, αρχές, και πρακτικές βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης
- είδη και χαρακτηριστικά εναλλακτικών μορφών τουριστικής ανάπτυξης
- ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας
- ζητήματα προστασίας πολιτιστικής κληρονομιάς
- είδη προς εξαφάνιση (του ζωικού και φυτικού βασιλείου) και σχετική νομοθεσία
- ζητήματα διεθνούς περιβαλλοντικής νομοθεσίας
- πιστοποιητικά περιβαλλοντικής ποιότητας (π.χ. μπλε σημαίες) και κριτήρια απόκτησής τους

Η εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα κοινωνικής, πολιτιστικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας είναι ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης βιώσιμων κοινωνιών και κατ'επέκταση βιώσιμου τουρισμού. Σε μια τέτοια εκπαιδευτική διαδικασία μπορούν να συνεισφέρουν όλοι οι τυπικοί και άτυποι εκπαιδευτικοί φορείς (εκπαιδευτικά ιδρύματα, μη κυβερνητικοί οργανισμοί, οργανώσεις πολιτών, μέσα μαζικής ενημέρωσης, ενώσεις καταναλωτών κ.λ.π.) που διαθέτει μια κοινωνία με κάθε τυπικό και άτυπο εκπαιδευτικό μέσο (περιβαλλοντική εκπαίδευση, εκπαίδευση καταναλωτών, αγωγή υγείας, διαφήμιση, ενημερωτικές εκστρατείες, δημόσιες συζητήσεις κ.λ.π.). Στόχος τέτοιου είδους γενικού ενδιαφέροντος εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων πρέπει να είναι η

ενημέρωση/ευαισθητοποίηση των πολιτών με σκοπό την προβολή και την υιοθέτηση νέων συμπεριφορών και πρακτικών που προάγουν την βιωσιμότητα.

Τέλος, εκτός από τους εργαζόμενους στον τουρισμό και τους πολίτες των τουριστικών περιοχών είναι χρήσιμο να ενημερώνονται και να ευαισθητοποιούνται οι επισκέπτες τους. Πληροφορίες σχετικές με το περιβάλλον, τον πολιτισμό, τις τοπικές συνήθειες και τις ανάγκες του κάθε τουριστικού προορισμού, θα τους βοηθήσουν να ενταχθούν ομαλότερα στο κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον που πρόκειται να επισκεφθούν. Τέτοια ενημέρωση επιτυγχάνεται με την προμήθεια σχετικών πληροφοριών στους τόπους μόνιμης διαμονής των τουριστών, με συμφωνίες μεταξύ των τουριστικών προορισμών και των τουριστικών πρακτόρων, με φυλλάδια πληροφοριών σε περιοχές διακίνησης επιβατών (αεροδρόμια, λιμάνια, σταθμοί λεωφορείων και τρένων) και σε τουριστικά καταλύματα (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κάμπινγκ).

4. Ποιότητα

Η διατήρηση του κύρους του τουριστικού προϊόντος κάθε περιοχής γίνεται όλο και δυσκολότερη στα πλαίσια του συνεχώς αυξανόμενου ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο. Η προσφορά ποιοτικού τουρισμού που εξασφαλίζει την προστασία των τουριστικών πηγών και ικανοποιεί τις επιθυμίες των επισκεπτών και των μόνιμων κατοίκων πρέπει να είναι κύριο μέλημα όλων των φορέων (δημόσιων και ιδιωτικών) που σχεδιάζουν και διευθύνουν την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής με στόχο την βιωσιμότητά της.

Η έννοια ποιοτικός τουρισμός δεν ταυτίζεται απαραίτητα με την έννοια πολυτελής – ακριβός τουρισμός. Αναφέρεται στο είδος τουριστικής δραστηριότητας η οποία προστατεύει τις τουριστικές πηγές, προσελκύει τουρίστες που σέβονται την τοπική κοινωνία και το περιβάλλον της και προσφέρει τουριστικά αξιοθέατα, ανέσεις και υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στην αξία των χρημάτων που δαπανώνται γι' αυτά.

Τουριστικές περιοχές που επιθυμούν την μακροχρόνια σταθερή ζήτηση του προϊόντος τους:

- λαμβάνουν σοβαρά υπόψη την ποιότητα που προσφέρουν
- διεξάγουν έρευνες για την:

α) καλύτερη επίλυση των προβλημάτων τους,

β) δημιουργία νέων τουριστικών προϊόντων,

γ) ασφαλή και αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση των τουριστικών πηγών τους.

- προωθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού συμβατές με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης
- επιφέρουν τουριστικές καινοτομίες
- χρησιμοποιούν νέες τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον
- παρακολουθούν τακτικά τη διαμόρφωση των διεθνών κριτηρίων ποιότητας έτσι ώστε να ενημερώνονται για το τι συμβαίνει στον κόσμο
- λαμβάνουν έγκαιρα απαραίτητα διορθωτικά μέτρα, αν χρειάζονται
- ενημερώνονται και διδάσκονται από επιτυχημένες πρακτικές που υιοθετήθηκαν σε άλλους τουριστικούς προορισμούς

Πέρα όμως από τις προϋποθέσεις που πρέπει να ακολουθήσει μια κοινωνία για την επιτυχή βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη δεν θα πρέπει να παραβλέπει ότι ανεξάρτητα από το είδος τουριστικού μοντέλου που θα υιοθετήσει η τουριστική διαδικασία είναι ασταθής και ευάλωτη ιδιαίτερα σε περιόδους φυσικών θεομηνιών, οικονομικής ύφεσης, και κοινωνικής ανασφάλειας. Γι' αυτό το λόγο περιοχές με τουριστικό ενδιαφέρον πρέπει να αντιμετωπίζουν με μεγάλο σκεπτικισμό την οικονομική υπερεξάρτησή τους από τις δραστηριότητες του τουρισμού. Η ισόρροπη ανάπτυξη των τουριστικών και των άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων μιας κοινωνίας (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, παραδοσιακές τέχνες, τοπικές βιοτεχνίες, προσφορά κοινωνικών υπηρεσιών) είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που θεμελιώνουν την γενικότερη κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα και τη μακροχρόνια ευημερία μιας περιοχής.

Αντζέντα 21

Η «Αντζέντα 21» αποτελεί ένα πρόγραμμα δράσης για την προστασία του περιβάλλοντος και την αναβάθμιση των όρων διαβίωσης των ανθρώπων, που υπεγράφη από τους 178 ηγέτες που πήραν μέρος στην Παγκόσμια Διάσκεψη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992. Περιλαμβάνει ένα σύνολο δράσεων που πρέπει να αναληφθούν από κυβερνήσεις, διεθνείς οργανισμούς, αναπτυξιακούς φορείς, φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης.

Βασικά ζητήματα στα οποία επικεντρώνεται η Αντζέντα 21 είναι η πείνα, η υγεία, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η αειφόρος γεωργία, η ερημοποίηση, τα επικίνδυνα απόβλητα, η βιοποικιλότητα και η προστασία των οικοσυστημάτων.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού, αναγνωρίζοντας τον καίριο ρόλο του τουρισμού ως δραστηριότητα της παγκόσμιας οικονομίας και τις επιπτώσεις που φέρει στο περιβάλλον, συνέταξε, σε συνεργασία με το World Travel and Tourism και το Earth Council, μια “Αντζέντα 21 για την Ταξιδιωτική και Τουριστική Βιομηχανία”, με στόχο τη λειτουργία του κλάδου με κριτήρια αειφορίας.

Στην Ελλάδα, εφαρμογή της Αντζέντας 21 για τον τουρισμό έχει πραγματοποιηθεί σε μεμονωμένες περιπτώσεις, ενώ απουσιάζει ένας συνολικός σχεδιασμός σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο. Δεδομένης, αφενός, της πολυσυνθετικότητας του τουριστικού φαινομένου, αφετέρου της διάσπασης των αρμοδιοτήτων και του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας των κρατικών μηχανισμών στη χώρα μας, ίσως είναι πιο εύκολη η εφαρμογή της Αντζέντας 21 σε τοπικό επίπεδο. Η ενεργός συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στο όλο εγχείρημα είναι παράγοντας καίριας σημασίας για την επιτυχή επισφράγιση των προσπαθειών.

Η ΑΤΖΕΝΤΑ 21 ΑΠΟ ΤΟ 1992 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Την διάσκεψη του Ρίο, που έθεσε τα θεμέλια για το «διεθνή νόμο», της βιωσιμότητας ακολούθησαν μια σειρά σημαντικές διεθνείς συναντήσεις:

- Χάρτα του Άαλμποργκ (Aalborg), 1994
- Το Σχέδιο Δράσης της Λισσαβόνας, 1996
- Το πλαίσιο Δράσης της Ε.Ε. για το Περιβάλλον, 1998
- Ο χάρτης Δράσεων του Ανόβερου
- Η παγκόσμια Διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ, 2002

Συμπεράσματα Κεφαλαίου

Ανακεφαλαιώνοντας τα όσα έχουν λεχθεί μέχρι τώρα καταλήγουμε ότι η πάροδος του χρόνου αποκαλύπτει με γοργούς ρυθμούς τα αδιέξοδα που δημιουργεί το μοντέλο του μαζικού τουρισμού πιέζοντας συνακόλουθα για αλλαγή της τουριστικής φιλοσοφίας και δράσης. Οι επιλογές προς τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη προϋποθέτουν σύμπραξη και συμμετοχή ατόμων και ομάδων ανεξαρτήτως ρόλων (δημόσιο, ιδιώτες, πολίτες, επαγγελματίες, τουρίστες) και βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών και της σχετικής υποδομής.

Τέλος η παιδεία / εκπαίδευση καλείται να σταθεί αρωγός όχι μόνον στην απόκτηση επαγγελματικών δεξιοτήτων αλλά και στην δημιουργία αξιών, συνειδήσεων και πρακτικών όλων των παραπάνω παραγόντων με στόχο την ομαλή αναπτυξιακή πορεία και βιωσιμότητα των τουριστικών περιοχών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΠΕΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Εισαγωγή

Από τα μέσα της περασμένης δεκαετίας, το περιβάλλον αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα θέματα που απασχολούν τις βιομηχανοποιημένες χώρες. Από τη μια, το κοινό συνειδητοποίησε ότι πρέπει να μεταβάλει τη στάση του και να αρχίσει να σέβεται τη φύση. Από την άλλη, οι επιχειρήσεις κατάλαβαν ότι οι δραστηριότητές τους επηρεάζουν αρνητικά το περιβάλλον και ότι είναι υπεύθυνες για την αντιμετώπιση των σχετικών προβλημάτων.

Οι επιχειρήσεις πρέπει να λάβουν υπόψη τους τις περιβαλλοντικές πτυχές, όχι μόνο προκειμένου να συμμορφώνονται με τον κανονισμό, αλλά και προκειμένου να αναπτυχθούν με αειφόρο τρόπο και να παραμείνουν ανταγωνιστικές στην παγκόσμια αγορά.

Μία επιχείρηση προκειμένου να αντιμετωπίσει σήμερα την ένταση του ανταγωνισμού και την τάση των συγχωνεύσεων θα πρέπει να αντιδρά δυναμικά στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του περιβάλλοντος της επιχείρησης. Έτσι είναι υποχρεωμένη όχι μόνο να αναλύει τις παρούσες συνθήκες του περιβάλλοντος, αλλά και να προβαίνει σε εκτιμήσεις και προβλέψεις σχετικά με τη διαμόρφωση των μελλοντικών συνθηκών για την επιτυχία των επιχειρηματικών στόχων. Το περιβάλλον περιλαμβάνει και παράγοντες που δεν προέρχονται από την ίδια την επιχείρηση και οι οποίοι είναι δυνατό να δημιουργήσουν ευκαιρίες ή απειλές για αυτήν.

Eco-Label

Το Κοινοτικό Σύστημα Απονομής Οικολογικού Σήματος μπορεί να συμβάλλει αποτελεσματικά στην προστασία του Περιβάλλοντος. Η ενημέρωση του κοινού, που όλο και περισσότερο ενδιαφέρεται, για προϊόντα λιγότερο επιβλαβή για το περιβάλλον, προάγει την περιβαλλοντική συνείδηση και δημιουργεί υπεύθυνους περιβαλλοντικούς αγοραστές. Παράλληλα η προαιρετική του προσέγγιση, στηριζόμενη στις δυνάμεις της αγοράς, θα συμβάλλει στη δημιουργία καινοτομιών, ιδίως στον τομέα των καθαρών τεχνολογιών, καθοριστικές για το περιβάλλον.

Γενικά:

Οι νέες αυτές τάσεις εμφανίζονται σε διάφορα επίπεδα. Στο «Ευρωβαρόμετρο» αριθμός 37 αναφέρεται ότι το 85% των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κρίνουν ότι πρέπει επειγόντως να ληφθούν μέτρα για να προστατευθεί το περιβάλλον και να καταπολεμηθεί η ρύπανση. Εξάλλου, τα κράτη μέλη, στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, περιέλαβαν την προστασία του περιβάλλοντος στους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχοντας επίγνωση του γεγονότος ότι η αειφόρος οικονομική αύξηση είναι αδύνατη χωρίς το σεβασμό του περιβάλλοντος.

Σε πολλές χώρες της Κοινότητας, διάφοροι οικονομικοί φορείς, τόσο δημόσιοι όσο και ιδιωτικοί, ανέλαβαν σχετικές πρωτοβουλίες. Τα μέτρα αυτά, που διαφέρουν από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, συνιστούν αξιόλογη πρόοδο, αν και πρέπει ακόμη να γίνουν πολλά. Όμως, η πληθώρα αυτή των αποσπασματικών και μεμονωμένων δράσεων κατακερματίζει τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την προστασία του περιβάλλοντος και, γι' αυτό, απαιτείται κάποιος συντονισμός των περιβαλλοντικών δράσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Με αυτό το πνεύμα, η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκπόνησε το Κοινοτικό Σύστημα Απονομής Οικολογικού Σήματος. Στο 5ο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον τονίζεται η σημασία της επικουρικότητας και των μέσων που βασίζονται στις δυνάμεις της αγοράς. Το οικολογικό σήμα αποτελεί ένα καλό παράδειγμα εφαρμογής των δύο αυτών αρχών.

Το Κοινοτικό Σύστημα Απονομής Οικολογικού Σήματος τέθηκε σε εφαρμογή από τον Μάρτιο του 1992, από δε τον Ιούλιο του 1993 ισχύουν οι πρώτες αποφάσεις για τις δύο πρώτες ομάδες προϊόντων και τα αντίστοιχα οικολογικά τους κριτήρια. Από τότε η εφαρμογή του κανονισμού αυτού κάλυψε και θα καλύπτει και άλλες ομάδες προϊόντων.

Η περιβαλλοντική διαχείριση στον τουριστικό τομέα

Το πρότυπο ISO 14001 και η εφαρμογή του στη χώρα μας

Ο κλάδος του Τουρισμού αποτελεί έναν από τους πιο προσοδοφόρους κλάδους της ελληνικής οικονομίας με σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Παράλληλα αποτελεί και έναν ιδιαίτερα ευαίσθητο κλάδο καθώς βασίζεται στη φύση, την κουλτούρα και τον πολιτισμό της χώρας μας, στοιχεία τα οποία η ανεξέλεγκτη τουριστική δραστηριότητα τείνει να

υποβαθμίσει.

Η διατήρηση επομένως του περιβάλλοντος και η περαιτέρω ανάδειξή του θα έπρεπε να αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού. Η πρόκληση λοιπόν για τον τουριστικό τομέα είναι η βιώσιμη ανάπτυξη, όπως αυτή περιγράφεται στην Ατζέντα 21 για τον τουρισμό του WTTC (World Tourism and Travel Council). Πρόκειται για την οικονομική και επιχειρηματική ανάπτυξη που δεν θα θέτει σε κίνδυνο το περιβάλλον με την ευρύτερη έννοια, φυσικό, πολιτισμικό και κοινωνικό. Τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ) έχει αποδειχτεί ότι αποτελούν ένα αξιόπιστο μέσο στην προσπάθεια για τη βιώσιμη ανάπτυξη, και ήδη προσελκύουν σημαντικό αριθμό τουριστικών επιχειρήσεων ανά τον κόσμο.

Με απλά λόγια, το ΣΠΔ είναι ένας οργανωμένος και συστηματικός τρόπος με τον οποίο μπορεί μια επιχείρηση να ελέγξει και να βελτιώσει τις επιπτώσεις της στο περιβάλλον, είτε όσον αφορά την κατανάλωση πρώτων υλών, νερού και ενέργειας, είτε όσον αφορά τα απόβλητα που παράγει. Ο τρόπος με τον οποίο στήνεται και λειτουργεί ένα ΣΠΔ είναι ανάλογος με αυτόν των Συστημάτων Ποιότητας (συστήματα κατά ISO 9000). Με τη διαφορά ότι το ΣΠΔ στοχεύει σε πολύ μεγαλύτερη γκάμα ενδιαφερομένων: πελάτες, εργαζόμενους, τοπική κοινότητα, τοπικό και ευρύτερο περιβάλλον.

Σε ποιον απευθύνονται τα ΣΠΔ;

Θεωρητικά, το ΣΠΔ απευθύνεται σε οποιαδήποτε επιχείρηση, η λειτουργία της οποίας έχει επιπτώσεις στο περιβάλλον, με λίγα λόγια σε όλες τις επιχειρήσεις. Είναι λάθος η διαδεδομένη άποψη ότι το ΣΠΔ είναι θέμα μόνο των μεγάλων επιχειρήσεων. Το σύστημα αναπτύσσεται λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε επιχείρησης, μικρής ή μεγάλης, και τις επιπτώσεις της στο περιβάλλον. Το κόστος της ανάπτυξης επίσης διαμορφώνεται ανάλογα. Είναι επίσης λάθος η άποψη ότι απαιτείται Σύστημα Ποιότητας (π.χ. ISO 9000) πριν την ανάπτυξη ΣΠΔ, αν και η ύπαρξη Συστήματος Ποιότητας συνήθως διευκολύνει.

Στην πράξη τώρα, με δεδομένο ότι το ΣΠΔ χρησιμοποιείται σαν αποτελεσματικότερο εργαλείο marketing, είναι θα λέγαμε αναγκαίο σε εκείνες τις τουριστικές επιχειρήσεις που στοχεύουν σε τουρισμό υψηλού επιπέδου, που χαρακτηρίζεται από περιβαλλοντική ευαισθησία και σχετική ενημέρωση.

Ποια είναι τα οφέλη ενός ΣΠΔ;

Το κυριότερο όφελος από την ανάπτυξη ενός ΣΠΔ είναι η βελτίωση του περιβαλλοντικού προφίλ της επιχείρησης. Όσες από τις επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στη διεθνή αγορά αντιλαμβάνονται άμεσα την αξία μιας τέτοιας αναγνώρισης για αγορές όπως της Γερμανίας και της Κεντρικής Ευρώπης γενικότερα, που επιδεικνύουν ήδη σημαντική και αυξανόμενη περιβαλλοντική ευαισθησία. Η πρόσβαση σε υψηλά εισοδηματικά στρώματα και η επέκταση της τουριστικής περιόδου είναι δύο από τα ζητούμενα του τουριστικού τομέα στην επίτευξη των οποίων το καλό περιβαλλοντικό προφίλ μπορεί να συνεισφέρει.

Τα οικονομικά οφέλη από τη λειτουργία ενός ΣΠΔ είναι επίσης σημαντικά. Παρά την επικρατούσα άποψη ότι το περιβάλλον είναι "ακριβό", η εμπειρία δείχνει ότι τα ΣΠΔ αποπληρώνονται σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, μέσω κυρίως της εξοικονόμησης ενέργειας, της καλύτερης αξιοποίησης πρώτων και βοηθητικών υλών, της διαχείρισης των αποβλήτων, κ.λπ.

Η συμμόρφωση με τη νομοθεσία που διέπει τη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων όσον αφορά στο περιβάλλον και την ασφάλεια εξασφαλίζεται μέσα από τις διαδικασίες του ΣΠΔ. Το γεγονός αυτό συνδέεται με την καλή εικόνα του ξενοδοχείου προς τα έξω και τις σχέσεις του με τις αρχές και την τοπική κοινωνία.

Πώς πιστοποιείται ένα ΣΠΔ;

Τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης πιστοποιούνται κατά το Διεθνές Πρότυπο ISO 14001. Το Πρότυπο αυτό είχε αναπτυχθεί από το Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και είναι συμβατό με το Διεθνές Πρότυπο για την Ποιότητα, ISO 9000.

Εναλλακτικά, και όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει αναπτυχθεί η μεθοδολογία EMAS (Environmental Management and Audit Scheme) η οποία εισήχθη στις νομοθεσίες των κρατών-μελών με τον Κανονισμό 1836/93.

Τέλος, ειδικά για τον τουριστικό τομέα, έχει αναπτυχθεί η πιστοποίηση κατά Green Globe 21, υπό την αιγίδα του WTTC. Απαιτεί την υλοποίηση μιας σειράς από δράσεις που στοχεύουν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος καθώς και των τοπικών πολιτισμικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων.

Ποια είναι η κατάσταση στην Ελλάδα;

Στις αρχές Μαρτίου στο Ηράκλειο της Κρήτης πιστοποιήθηκε κατά ISO 14001 το πρώτο ξενοδοχείο στην Ελλάδα. Πρόκειται για το Candia Maris της αλυσίδας Maris Hotels, ιδιοκτησίας κ. Μεταξά. Το Candia Maris έρχεται να προστεθεί σε μια λίστα 100 περίπου ξενοδοχείων παγκοσμίως που έχουν πιστοποιηθεί κατά το Διεθνές Πρότυπο. Αρκετά άλλα ξενοδοχεία στην Ελλάδα λειτουργούν κάποιου είδους σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης ή παίρνουν μεμονωμένα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος σε τοπικό επίπεδο χωρίς να έχουν πιστοποιηθεί.

Είναι φανερό ότι οι επιδόσεις μας στην περιβαλλοντική διαχείριση, τουλάχιστον αυτές που επίσημα αναγνωρίζονται, δεν είναι ζηλευτές. Οι λόγοι είναι πολλοί και σε κυρίαρχη θέση βρίσκεται η έλλειψη ενημέρωσης των επιχειρηματιών για το ρόλο και τα οφέλη από τα ΣΠΔ. Καθώς όμως το κοινό ευαισθητοποιείται όλο και περισσότερο σε θέματα περιβάλλοντος, πιστεύουμε ότι θα γίνει συνείδηση στους επιχειρηματίες ότι η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μονόδρομος.

Και τότε σίγουρα θα δούμε περισσότερες ελληνικές επιχειρήσεις στη λίστα των πιστοποιημένων κατά ISO 14001.

Το ISO 14001 είναι ένα εθελοντικό πρότυπο που βοηθά τις επιχειρήσεις να αντιμετωπίσουν τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Το πρότυπο αυτό υιοθετείται σαν απόρροια των μέτρων για εκούσια συμμετοχή των επιχειρήσεων στο κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS).

Καταρτίζεται περιβαλλοντική πολιτική της επιχείρησης, που εξασφαλίζει ότι:

- είναι κατάλληλη για τη φύση, το εύρος και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων, προϊόντων ή υπηρεσιών της
- περιλαμβάνει δέσμευση για συνεχή βελτίωση και πρόληψη της ρύπανσης

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ

- περιλαμβάνει δέσμευση για συμμόρφωση προς τη σχετική περιβαλλοντική νομοθεσία και τους κανονισμούς και προς άλλες απαιτήσεις τις οποίες η επιχείρηση έχει αποδεχτεί
- παρέχει το πλαίσιο για τον καθορισμό και την ανασκόπηση των περιβαλλοντικών αντικειμενικών σκοπών και στόχων
- είναι τεκμηριωμένη, εφαρμόζεται, τηρείται και γνωστοποιείται σε όλους τους εργαζομένους
- είναι διαθέσιμη στο κοινό

Καθιερώνονται διαδικασίες για τον εντοπισμό των περιβαλλοντικών πλευρών των δραστηριοτήτων, προϊόντων και υπηρεσιών της επιχείρησης, τις οποίες μπορεί να ελέγξει και πάνω στις οποίες μπορεί να έχει δυνατότητα παρέμβασης, προκειμένου να προσδιορίσει εκείνες που έχουν ή μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Καθορίζεται διαδικασία για τον εντοπισμό και την πρόσβαση στις νομικές και άλλες απαιτήσεις που έχει αποδεχτεί, και οι οποίες έχουν εφαρμογή στις περιβαλλοντικές πλευρές των δραστηριοτήτων, προϊόντων και υπηρεσιών της.

Τεκμηριώνονται οι περιβαλλοντικοί αντικειμενικοί σκοποί και στόχοι σε κάθε σχετική λειτουργία και επίπεδο εντός των πλαισίων της επιχείρησης. Καταρτίζεται πρόγραμμα για την επίτευξη των αντικειμενικών της σκοπών και στόχων και τεκμηριώνεται διαδικασία για την περιοδική αξιολόγηση της συμμόρφωσης προς την σχετική περιβαλλοντική νομοθεσία και τους περιβαλλοντικούς κανονισμούς.

Τέλος καθορίζονται διαδικασίες για τον χειρισμό και διερεύνηση της μη συμμόρφωσης, την ανάληψη δράσης για τον περιορισμό τυχόν επιπτώσεων που προκλήθηκαν, και για την έναρξη και ολοκλήρωση διορθωτικών και προληπτικών δράσεων.

Τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ) έχουν ως στόχο:

- τη συμμόρφωση της επιχείρησης με την ισχύουσα για αυτή νομοθεσία
- την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, από τη λειτουργία των επιχειρήσεων
- τη διαρκή βελτίωση των τεχνικών που χρησιμοποιούνται
- τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ

- τη μείωση της κατανάλωσης φυσικών πόρων

Τα οφέλη, που προκύπτουν από την υιοθέτηση ενός Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης διακρίνονται σε δύο κατηγορίες :

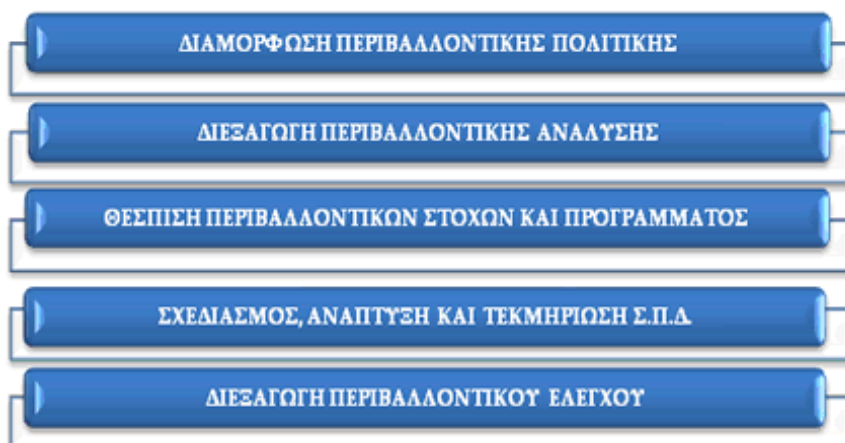
α) Στα οφέλη που απολαμβάνει η ίδια η επιχείρηση:

- μείωση κόστους
- αύξηση πωλήσεων - απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος
- αναβάθμιση - κινητοποίηση ανθρώπινου δυναμικού
- βελτίωση οργάνωσης και λειτουργίας της επιχείρησης
- εξοικονόμηση ενέργειας
- εξοικονόμηση φυσικών πόρων

β) Στα οφέλη, που απολαμβάνει η κοινωνία και το περιβάλλον.

Στόχος της εταιρείας μας είναι ο σχεδιασμός ενός λιτού και αποδοτικού συστήματος, απόλυτα προσαρμοσμένου στις ανάγκες της κάθε επιχείρησης, το οποίο θα αποτελέσει αποτελεσματικό «εργαλείο» βελτίωσης. Για το σκοπό αυτό έχουμε αναπτύξει συγκεκριμένη μεθοδολογία για το σχεδιασμό και εγκατάσταση Συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης.

Η μεθοδολογία αποτυπώνεται στο σχήμα, που ακολουθεί:

Εικόνα 3. 1

Green Key

Εικόνα 3. 2

Το Green Key είναι ένα οικολογικό σήμα ποιότητας για τουριστικές μονάδες. Οι ενδιαφερόμενοι τουριστικοί επιχειρηματίες οφείλουν να τηρούν ορισμένες απαιτήσεις οικολογικής χροιάς. Σε αντάλλαγμα, αποκτούν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν το σήμα (eco-label) για το marketing της επιχείρησής τους.

Καθώς το βραβείο Green Key είναι ένα οικολογικό σήμα για τον τουρισμό, καλύπτει έναν αριθμό διαφορετικών κατηγοριών αυτού του τομέα. Στο δίκτυο σήμερα συμμετέχουν όλες οι μορφές ξενοδοχειακών μονάδων, εστιατορίων και εγκαταστάσεων αναψυχής, αλλά αργότερα θα συμπεριληφθούν και άλλοι τομείς τουριστικού ενδιαφέροντος.

Η επιβράβευση με το σήμα Green Key προϋποθέτει την τήρηση αριθμού οικολογικών απαιτήσεων, των κριτηρίων δηλαδή του προγράμματος.

Σήμερα, είναι διαθέσιμα τα κριτήρια για:

- ξενοδοχεία
- ξενώνες
- χώρους κατασκήνωσης (campings)
- συνεδριακά κέντρα

Η διεθνής Γραμματεία του δικτύου Green Key μελετά επί πλέον κριτήρια, για άλλους τομείς τουριστικού ενδιαφέροντος, όπως κέντρα αναψυχής, ζωολογικούς κήπους κλπ.

Το Green Key δημιουργήθηκε από το Ίδρυμα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, γνωστό ως FEE (Foundation for Environmental Education), μια διεθνή μη κυβερνητική οργάνωση με αποστολή την περιβαλλοντική εκπαίδευση ανά τον κόσμο.

Κριτήρια

Τα κριτήρια για τη βράβευση μιας επιχείρησης με το οικολογικό σήμα ποιότητας "the Green Key" χωρίζονται στις παρακάτω 12 κατηγορίες:

- περιβαλλοντική διαχείριση
- συμμετοχή του προσωπικού
- πληροφόρηση των πελατών
- διαχείριση νερού
- πλύσιμο και καθαρισμός
- διαχείριση απορριμμάτων
- ενέργεια
- τρόφιμα και ποτά
- εσωτερικό περιβάλλον
- κήποι και χώροι στάθμευσης
- πράσινες δραστηριότητες
- διοίκηση

Γαλάζιες Σημαίες - Blue Flag

Η "Γαλάζια Σημαία", σύμβολο ποιότητας σε πάνω από 40 χώρες σήμερα, που διαρκώς αυξάνονται, απονέμεται με αυστηρά κριτήρια σε οργανωμένες ακτές και μαρίνες που διαχειρίζονται παράκτιοι δήμοι, ξενοδόχοι και άλλοι φορείς.

Το 2010 η Ελλάδα έχει 421 βραβευμένες ακτές και 9 μαρίνες που κέρδισαν τη "Γαλάζια Σημαία".

Κριτήρια για την απονομή της "Γαλάζιας Σημαίας"

Για να κερδίσει μια ακτή τη Γαλάζια Σημαία πληροί αυστηρά κριτήρια που σχετίζονται με:

- περιβαλλοντική εκπαίδευση και πληροφόρηση
- πληροφορίες για το παράκτιο οικοσύστημα και το ευαίσθητο φυσικό περιβάλλον στον παράκτιο χώρο
- συνεχής πληροφόρηση του κοινού για την ποιότητα των νερών κολύμβησης
- πληροφορίες για το Διεθνές Πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημαίες» στον πίνακα ανακοινώσεων της ακτής
- έντυπες πληροφορίες και αναρτημένες οδηγίες συμπεριφοράς για την ακτή
- δραστηριότητες που να προβάλλουν ενεργά τη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της ακτής
- ποιότητα νερών κολύμβησης
- ποιότητα των νερών κολύμβησης, που να επιβεβαιώνεται με δειγματοληπτικές μετρήσεις
- μη απόρριψη βιομηχανικών λυμάτων στην ακτή
- επεξεργασία αστικών λυμάτων, όπως απαιτεί η Κοινοτική Οδηγία

Περιβαλλοντική Διαχείριση

- σχέδιο χρήσης γης και περιβαλλοντική διαχείριση
- περιοδικός καθαρισμός της ακτής από σκουπίδια, αποτσίγαρα κλπ.
- επαρκείς κάδοι απορριμμάτων, που να αδειάζονται σε τακτά διαστήματα
- διευκολύνσεις για ανακυκλώσιμα υλικά
- επαρκείς εγκαταστάσεις υγιεινής, με ελεγχόμενο σύστημα αποχέτευσης
- απαγόρευση της οδήγησης οχημάτων και μοτοποδηλάτων στην ακτή
- απαγόρευση της ελεύθερης κατασκήνωσης
- επιτήρηση κατοικίδιων ζώων στην ακτή
- συντήρηση κτιρίων και εξοπλισμού στην ακτή
- ασφάλεια, ναυαγοσωστικά, πρώτες βοήθειες, υπηρεσίες και εγκαταστάσεις

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ

- εκπαιδευμένοι ναυαγοσώστες - ή άμεση πρόσβαση σε τηλέφωνο - σωστικά εφόδια και πρώτες βοήθειες
- σχέδια για την αντιμετώπιση κάποιου ατυχήματος ρύπανσης, με άμεση ενημέρωση του κοινού
- ασφαλής δίοδος στην ακτή και φροντίδα για άτομα με ειδικές ανάγκες

Το εθελοντικό Πρόγραμμα «ΓΑΛΑΖΙΕΣ ΣΗΜΑΙΕΣ» («BLUE FLAGS») ξεκίνησε πιλοτικά για πρώτη φορά στη Γαλλία, το 1985, αλλά η ουσιαστική έναρξή του ήταν την 5η Ιουνίου 1987, διεθνή ημέρα Περιβάλλοντος, οπότε και παρουσιάστηκε στο Συμβούλιο της Ευρώπης και στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως «πρωτότυπη Περιβαλλοντική Δράση για ακτές με μεγάλο αριθμό λουομένων». Από το 2000 συμμετέχουν στο εθελοντικό αυτό πρόγραμμα 49 σήμερα χώρες από όλες σχεδόν τις ηπείρους, δηλαδή όχι μόνο της Ευρώπης, και ο υπεύθυνος διεθνώς χειριστής του Προγράμματος, το FEE (Foundation for Environmental Education = Ίδρυμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης), σε συνεργασία με τους Συντονιστές των χωρών μελών του, αναμορφώνει κατά καιρούς τα κριτήρια βράβευσης, καθιστώντας συνεχώς αυστηρότερη την εφαρμογή τους, με στόχο τη βελτίωση, για τους επισκέπτες τους, των συνθηκών στις ακτές και μαρίνες που βραβεύονται.

Τα Κριτήριά του είναι δεδομένα από την αρχή και σχεδόν όλα «υποχρεωτικά όσο και αυστηρά».

Τα Κριτήρια αναφέρονται σε όλα τα σχετικά με τις «Γαλάζιες Σημαίες» έντυπα της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ), που είναι ο Συντονιστής του προγράμματος για την Ελλάδα.

Το βασικό Κριτήριο για το ξεκίνημα της υποψηφιότητας μιας ακτής που επιθυμεί να συμμετάσχει στο Πρόγραμμα είναι η ύπαρξη ενός τουλάχιστον σημείου δειγματοληψίας από το οποίο λαμβάνεται δείγμα νερών κολύμβησης για μικροβιολογική ανάλυση. Οι μικροβιολογικές αναλύσεις των δειγμάτων πραγματοποιούνται από διαπιστευμένα μικροβιολογικά εργαστήρια, τα οποία αποστέλλουν τα αποτελέσματα στη Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων για να τα παρουσιάσει στην ιστοσελίδα του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Οι επιβεβλημένες από το Πρόγραμμα χρονικές αποστάσεις μεταξύ των δειγματοληψιών δεν πρέπει να απέχουν η μία με την άλλη πάνω από 17 μέρες. Επί πλέον απαιτεί η πρώτη δειγματοληψία να έχει γίνει από 17 μέχρι 5 μέρες πριν από την έναρξη της κολυμβητικής περιόδου, δηλαδή, με έναρξη 1η Ιουνίου, η πρώτη δειγματοληψία οφείλει να έχει πραγματοποιηθεί από 14 έως 26 Μαΐου. Η τελευταία δειγματοληψία οφείλει να πραγματοποιηθεί μέσα σε 17 ημέρες πριν το τέλος της κολυμβητικής περιόδου, δηλαδή, με τέλος 31 Οκτωβρίου, η τελευταία δειγματοληψία οφείλει να έχει πραγματοποιηθεί από 15 έως 31 Οκτωβρίου.

Οι ακτές που έχουν βραβευθεί για τη συμμετοχή τους, ξεκινούν να ετοιμάζουν την ακτή τους στις αρχές του Ιουνίου, έχοντας λάβει από την ΕΕΠΦ όλα τα έντυπα της νέας χρονιάς. Έχουν το δικαίωμα, αφού ετοιμάσουν σύμφωνα με τα γνωστά κριτήρια την ακτή τους, να αναρτήσουν τη Γαλάζια Σημαία έως την 1η Ιουλίου. Δεν μπορούν όμως να την αναρτήσουν εάν δεν έχουν και τα αποτελέσματα μικροβιολογικών αναλύσεων για την ακτή τους εκτός αν υπάρχει άλλη εντολή από το Διεθνές Συντονιστικό Γραφείο.

Οι εθελοντές επιθεωρητές, Έλληνες και ξένοι, επισκέπτονται τις βραβευμένες ακτές μεταξύ Ιουλίου και Σεπτεμβρίου και ελέγχουν αν τηρούνται σε αυτές όλα τα Κριτήρια του Διεθνούς Προγράμματος.

Εικόνα 3. 3

Natura 2000

Το Natura 2000 (Φύση 2000) είναι ένα πανευρωπαϊκό δίκτυο προστασίας των ειδών και των ενδιαιτημάτων τους. Το δίκτυο Natura 2000 αποτελεί ένα από τα πιο φιλόδοξα ευρωπαϊκά προγράμματα για την προστασία της φύσης και ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής της Ε.Ε. για τη διατήρηση της φύσης. Ιδρύθηκε τον Μάιο του 1992 με την υιοθέτηση της οδηγίας των οικοτόπων η οποία συμπληρώνει την οδηγία για τα πουλιά (79/409/ΕΟΚ) και από κοινού αποτελούν την νομική βάση του δικτύου.

Η Οδηγία για την προστασία των άγριων πτηνών απαιτούσε την δημιουργία Ειδικών Ζωνών Προστασίας (Special Protection Areas - SPA) της ορνιθοπανίδας. Η Οδηγία των Οικοτόπων παρομοίως απαιτούσε τη δημιουργία Ειδικών Ζωνών Προστασίας (Special Areas of Conservation - SAC) για τα υπόλοιπα είδη και το περιβάλλον. Από κοινού αυτές οι ζώνες δημιουργούν τις περιοχές του δικτύου Φύση 2000.

Κάθε χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλει να καταρτίσει μία λίστα με τις καλύτερες περιοχές οι οποίες περιέχουν είδη που περιλαμβάνονται στις δύο οδηγίες. Έπειτα η λίστα πρέπει να υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η οποία, μετά από τον έλεγχο και την διαδικασία επιλογής σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θα ενταχθεί στο δίκτυο.

Το δίκτυο Natura 2000 προστατεύει το 18% του εδάφους στις 15 χώρες που αποτελούσαν την Ευρωπαϊκή Ένωση πριν την είσοδο των νέων χωρών μελών του 2004, ενώ διαπραγματεύεται τον αριθμό και το μέγεθος των προστατευμένων ζωνών για κάθε μία από τις δέκα νέες χώρες.

Αντικείμενο ρύθμισης

Το δίκτυο Natura 2000 αποτελεί ένα από τα πιο φιλόδοξα ευρωπαϊκά προγράμματα για την προστασία της φύσης. Η δημιουργία του είναι αποτέλεσμα πολύχρονων προσπαθειών των κυβερνήσεων των κρατών μελών, των περιβαλλοντικών οργανώσεων και των πολιτών. Στηρίζεται στις κοινοτικές οδηγίες για τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ) και για τα πουλιά (79/409/ΕΟΚ). Η οδηγία του 1992 για τους οικοτόπους επιβάλλει σε κάθε χώρα της Ε.Ε. να ξεχωρίσει τις γεωγραφικές εκείνες περιοχές, που η σπουδαιότητα της οικολογικής τους

ταυτότητας τις καθιστά τόπους ευρωπαϊκής σημασίας. Επιπλέον, ζητά από τα κράτη-μέλη να καταρτίσουν διαχειριστικά σχέδια για τις συγκεκριμένες περιοχές. Τα σχέδια αυτά πρέπει να συνδυάζουν αρμονικά τη διατήρηση της άγριας πανίδας και χλωρίδας με τις οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες και να είναι ενταγμένα σε στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης. Οι τοποθεσίες αυτές σχηματίζουν το δίκτυο Natura 2000, ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής της Ε.Ε. για τη διατήρηση της φύσης.

Η Ελλάδα έχει προτείνει για ένταξη περίπου το 19% της χώρας. Ωστόσο δεν υπάρχει ενιαίος κατάλογος δράσεων που απαγορεύονται για τις περιοχές ΦΥΣΗ. Όλα εξαρτώνται από τις συγκεκριμένες μελέτες που θα ορίσουν τις ανάγκες της κάθε περιοχής και τις προϋποθέσεις για την προστασία της.

Το δίκτυο όμως προωθεί και ένα διαφορετικό μοντέλο ανάπτυξης που εξασφαλίζει τη συνύπαρξη ανθρώπου και φύσης. Το δίκτυο, που είχε ως ορίζοντα ολοκλήρωσης το 2004, περιλαμβάνει ήδη σχεδόν 15.000 τοποθεσίες, συνολικής έκτασης 420.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων, που αντιστοιχούν περίπου στο 15% του εδάφους της Ε.Ε.

Οι περιοχές του Natura 2000 δεν προορίζονται αποκλειστικά και μόνο για φυσικά πάρκα, στα οποία απαγορεύεται κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα: η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρεί ότι το δίκτυο δύναται να συνυπάρξει με την οικονομική πρόοδο.

Κατά συνέπεια, δραστηριότητες όπως η γεωργία, η θήρα ή ο τουρισμός, μπορούν να πραγματοποιούνται εντός των ορίων του Natura, αλλά στο μέτρο που δεν θίγουν τις ανάγκες διατήρησης της φύσης. Περαιτέρω, το πρόγραμμα δεν έχει σχεδιαστεί με τρόπο που να θέτει σε κίνδυνο θέσεις εργασίας ή το επίπεδο ζωής στις τοπικές κοινωνίες.

Εξάλλου, η Ε.Ε. συγχρηματοδοτεί, κυρίως μέσω του προγράμματος LIFE-Φύση, μέτρα για τη συγκρότηση του δικτύου. Ήδη, έχουν διατεθεί πάνω από 415 εκατ. ευρώ για περισσότερα από 300 έργα στο σύνολο της Ευρώπης.

Παράλληλα, οι εθνικές αρχές έχουν διαβιβάσει αξιόλογα στοιχεία για κάθε περιοχή του Natura στις αρμόδιες κοινοτικές υπηρεσίες. Ως αποτέλεσμα, η Ε.Ε. έχει σήμερα στη διάθεσή της πάνω από 9.000 χάρτες και 220 δέσμες ψηφιακών δεδομένων. Με βάση αυτά τα στοιχεία και με τη βοήθεια του Κοινού Κέντρου Ερευνών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Κομισιόν έχει ξεκινήσει τη

δημιουργία ενός συστήματος γεωγραφικών πληροφοριών (GIS), το οποίο θα παρέχει στους ενδιαφερόμενους διαλογική ενημέρωση, σχετικά με την κάθε περιοχή του δικτύου στην Ευρώπη.

Εικόνα 3. 4

Συμπεράσματα Κεφαλαίου

Κατά τη μη σχεδιασμένη ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων επηρεάζεται η ισορροπία της φυσικής κυκλοφορίας των οικοσυστημάτων. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της μείωσης του πληθυσμού των σπάνιων ειδών σε περιοχές με μη σχεδιασμένη και έντονη τουριστική δραστηριότητα. Η έντονη τουριστική δραστηριότητα μπορεί να παρεμποδίσει ευαίσθητες βιολογικές διαδικασίες (αναπαραγωγή, διατροφή κ.λπ.) που αφορούν κάποια σπάνια είδη.

Η υιοθέτηση πιστοποιητικών ποιότητας και ορθής περιβαλλοντικής διαχείρισης (όπως είναι τα ISO 14001, Eco Label, Green Key κ.ά) από επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τουρισμό, αποτελεί ένα μόνο βήμα προς την καλύτερα σχεδιασμένη τουριστική ανάπτυξη, δραστηριοποίηση και επιχειρηματικότητα με όρους βιωσιμότητας. Παράλληλα, απλοποιεί διαδικασίες για τους ενδιαφερόμενους όσον αφορά στην επιλογή της καταλληλότερης δομής και λειτουργίας, ενώ καθιστά ευκολότερη τη διαενέργεια ελέγχου από αρμόδιους φορείς σχετικά με τη συμμόρφωση στις περιβαλλοντικές αρχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Εισαγωγή

Η Ελλάδα από πολύ παλιά υπήρξε τόπος περιηγητών εξαιτίας του μεγάλου πολιτιστικού, ιστορικού και φυσικού πλούτου της. Η τουριστική ανάπτυξη της χώρας ξεκίνησε τη δεκαετία του '50, για να εξελιχθεί σε μια από τις σημαντικότερες πηγές εσόδων, τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και τοπικό, αφού πολλές περιοχές της έχουν ως κύρια πηγή εσόδων τον τουρισμό.

Η χώρα, παρόλη την τεράστια τουριστική κίνηση και το μεγάλο οικονομικό όφελος από αυτή, δεν έχει πετύχει την επιθυμητή άνοδο του επιπέδου των προσφερόμενων υπηρεσιών και γενικά το επίπεδο των υποδομών δεν είναι το άριστο. Πολλές από τις ξενοδοχειακές μονάδες που κατασκευάστηκαν τις δεκαετίες του '60 και '70 δεν έχουν εκσυγχρονιστεί.

Τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται μια κόπωση των τουριστών από την κλασική μορφή τουρισμού. Κατ'αρχήν ο επισκέπτης γίνεται πιο απαιτητικός ως προς το επίπεδο των υπηρεσιών. Ενδέχεται, λοιπόν, οι περιοχές προσκολλημένες στο τουριστικό μοντέλο «Θάλασσα – Ήλιος – Αμμουδιά», χωρίς υψηλά επίπεδα υποδομών και παρεχόμενων υπηρεσιών να παρουσιάσουν πτώση της ζήτησης.

Οι απαιτήσεις όμως των τουριστών για νέες μορφές αναψυχής με περισσότερες και πιο αυθεντικές εμπειρίες, μακριά από εμπορευματοποιημένες περιοχές, με ένα πιο εκλεπτυσμένο τρόπο, συνεπικουρούν για την αυξανόμενη ευαισθητοποίηση σε θέματα περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα παρουσιάζεται μετάβαση από το μοντέλο παθητικού τουρισμού σε ένα πιο ενεργητικό.

Οι σχέσεις του τουρισμού με την τοπική οικονομία είναι πολύ σημαντική παράμετρος. Ο τουρισμός λειτουργεί σε πολλές περιοχές ως η κύρια πηγή εισοδήματος και ενίσχυσης της οικονομίας μέσα από το δίκτυο αλληλεπιδράσεων με άλλους οικονομικούς κλάδους (π.χ. κλάδος κατασκευών, μεταφορών).

Σημαντική αλληλεξάρτηση υπάρχει μεταξύ πολιτιστικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών του τόπου προορισμού των επισκεπτών. Περιοχές με έντονα πολιτιστικά στοιχεία αποτελούν πόλους

τουριστικής ανάπτυξης. Παράλληλα, οι επισκέπτες φέρουν μαζί τους τη δική τους κουλτούρα και ιδεολογία, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τα τοπικά πολιτισμικά στοιχεία.

Ο τουρισμός έχει και τις επιπτώσεις του στο φυσικό περιβάλλον που παρουσιάζονται μετά από κάποιο χρονικό διάστημα. Επιφέρει αλλαγές και υποβάθμιση σε χερσαία και υδάτινα οικοσυστήματα, εξαντλεί τους φυσικούς πόρους κλπ.

Γενικά

Οι παράκτιες περιοχές, αποτελούν βασικούς τουριστικούς προορισμούς και κύριο μοχλό τουριστικής ανάπτυξης σε πολλές μεσογειακές χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Σε αυτές τις περιοχές υπάρχουν πολλές αλληλεπιδράσεις μεταξύ περιβαλλοντικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και οικονομικών παραμέτρων, όπου μια αλλαγή σε κάποιο σημείο είναι ικανή να προκαλέσει αλυσιδωτές αντιδράσεις και να διαταράξει την ισορροπία του συστήματος.

Οι επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στις νησιωτικές περιοχές χαρακτηρίζονται από μεγάλη ένταση λόγω του μικρού τους μεγέθους.

Η απομόνωσή τους από τον ηπειρωτικό χώρο, είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία οικοσυστημάτων με ιδιαιτερότητες, μεγάλη ποικιλότητα και ενδημισμούς. Έτσι, το φυσικό περιβάλλον των νησιών παρουσιάζει αυξημένη ευαισθησία στις διαταραχές.

Στα νησιά, τα προβλήματα σχεδιασμού και διαχείρισης των πόρων είναι πιο έντονα απ'ότι στη χέρσο. Το μικρό μέγεθος και η απομόνωση αποτελούν περιοριστικό παράγοντα στη διαδικασία ανάπτυξης. Έτσι, σε πολλά νησιά τα τελευταία χρόνια παρουσιάζονται έντονα προβλήματα λειψυδρίας, έλλειψης χώρου διάθεσης στερεών αποβλήτων κλπ.

Οι ορεινές περιοχές είναι απομονωμένες και ο τουρισμός αποτελεί μέσο οικονομικής ανάπτυξης και εξόδου από την απομόνωση. Οι δραστηριότητες σε αυτές τις περιοχές μπορεί να είναι εποχιακές (χειμερινός τουρισμός), καθόλη τη διάρκεια του έτους ή ακόμα με τη μορφή εκδρομών και επισκέψεων (τουρισμός του σαββατοκύριακου).

Η απόρριψη υγρών αποβλήτων των παράκτιων κοινοτήτων και τουριστικών επιχειρήσεων στη θάλασσα (πολλές φορές χωρίς την προηγούμενη επεξεργασία τους από συστήματα καθαρισμού) επηρεάζει την ποιότητα του θαλασσινού νερού, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του υδάτινου

περιβάλλοντος. Ο μεγάλος όγκος αστικών υγρών αποβλήτων στη θάλασσα μπορεί να προκαλέσει προβλήματα ευτροφισμού, να επηρεάσει τις βιοκοινότητες.

Οι αμμοθίνες είναι πολύ ευαίσθητα οικοσυστήματα και εύκολα μπορούν να αποσταθεροποιηθούν. Οι αμμοθίνες αποθηκεύουν άμμο την οποία «δίνουν» σε συνθήκες κακοκαιρίας στη θάλασσα, ώστε να αποφευχθούν φαινόμενα διάβρωσης και εισόδου της θάλασσας στα χερσαία οικοσυστήματα. Οι αμμοθίνες έχουν υψηλή οικολογική αξία, γιατί χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένο τύπο αζωνικής βλάστησης, την αμμόφιλη, ενώ αποτελούν βίοτοπο για πολλά είδη ορνιθοπανίδας και μικροπανίδας.

Επιπτώσεις και προβλήματα

Η υπερσυγκέντρωση και ο συνωστισμός των τουριστών πολλές φορές ξεπερνά τα όρια ανοχής των υποδομών και προκαλούνται προβλήματα ηχορύπανσης, συγκέντρωσης μεγάλου όγκου στερεών αποβλήτων κλπ. Ειδικότερα, το πρόβλημα των απορριμάτων είναι εντονότερο στην αμμουδιά, όπου είναι ο χώρος αναψυχής των τουριστών.

Μια από τις κυριότερες επιπτώσεις του τουρισμού στα χερσαία οικοσυστήματα προέρχεται από το πάτημα των φυτών και τη συμπίεση του εδάφους εξαιτίας της πεζοπορίας, την οδήγηση τροχοφόρων έξω από το δρόμο κλπ. Προκαλούνται βλάβες στα υπέργεια και υπόγεια τμήματα των φυτών, ενώ το έδαφος συμπιέζεται με αποτέλεσμα τη μείωση της υδατοϊκανότητας, του μεγέθους των πόρων κ.λπ.

Πολλοί επισκέπτες κόβουν άνθη και κλαδιά, γεγονός που εγκυμονεί κινδύνους για πολλές φυτοκοινότητες. Το πρόβλημα εντείνεται περισσότερο εάν πρόκειται για σπάνια και ενδημικά φυτά. Η πρακτική αυτή οφείλεται σε έλλειψη συνείδησης και ενημέρωσης πάνω σε θέματα λειτουργίας των οικοσυστημάτων και προστασίας του περιβάλλοντος.

Η διάνοιξη δρόμων και μονοπατιών έχει ως αποτέλεσμα την απομόνωση και τον κατακερματισμό της πανίδας (ιδιαίτερα της μικροπανίδας), ενώ ευαίσθητες οικολογικά περιοχές γίνονται προσιτές στους επισκέπτες, καταστρέφοντας ήσυχα τοπία αναψυχής και σπάνιους βίοτοπους. Η επίσκεψη μέσα σε αυτές τις περιοχές ενοχλεί και επηρεάζει την άγρια πανίδα. Έτσι, για παράδειγμα, η προσέγγιση σε τόπους όπου φωλιάζουν πουλιά μπορεί να προξενήσει

προβλήματα την περίοδο της αναπαραγωγής και επώασης και να απειλήσει ολόκληρους πληθυσμούς.

Οι αλυκές αποδεικνύονται σημαντικοί πόλοι έλξης τουριστών και στον ευρύτερο χώρο τους αναπτύσσονται διάφορες δραστηριότητες. Οι περιοχές αυτές, όμως, αποτελούν σημαντικούς βιότοπους για πολλά είδη φυτών, πτηνών και άλλων ειδών της πανίδας. Έτσι, αν οι δραστηριότητες αυτές διεξάγονται ακανόνιστα υπάρχει κίνδυνος αποσταθεροποίησης του οικοσυστήματος.

Σημαντικά είναι επίσης τα προβλήματα από τα απορρίματα και τη διάθεση υγρών αποβλήτων από διάφορες τουριστικές εγκαταστάσεις.

Στο ανθρωπογενές (δομημένο) περιβάλλον παρουσιάζεται ταυτόχρονη δράση πολλών παραγόντων (πολιτισμός, οικονομία, κοινωνικοί θεσμοί, νομικό καθεστώς κλπ.). Η τουριστική ανάπτυξη επηρεάζει κάθε ένα από αυτούς τους παράγοντες ξεχωριστά, αλλά και το σύνολο του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Εκεί όμως που ο τουρισμός έχει κατηγορηθεί σφοδρά, είναι στην ανέγερση μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων που συνοδεύονται με χρήση υλικών και αρχιτεκτονικών τεχνοτροπιών ξένων προς την παραδοσιακή φυσιογνωμία. Ιδιαίτερα, η αυθαίρετη δόμηση και ανέγερση καταλυμάτων αποτελεί ένα από τα βασικότερα προβλήματα στην Ελλάδα.

Στα ιστορικά μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους, εξαιτίας του όγκου των επισκεπτών που δέχονται, εμφανίζονται προβλήματα ηχορύπανσης, συνωστισμού και ρύπανσης από απορρίματα. Επίσης, παρουσιάζονται πολλές φορές φθορές και καταστροφές στα μνημεία από τους τουρίστες.

Έχει παρατηρηθεί ότι σε περιοχές (ειδικότερα αγροτικές) που αναπτύχθηκε τουρισμός, τα αγροτικά επαγγέλματα εγκαταλείπονται ή μετατρέπονται σε δευτερες ασχολίες και μεγάλο μέρος του πληθυσμού απασχολείται σε καθαρά τουριστικά επαγγέλματα ή γενικότερα στον τομέα των υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα στις μεταφορές.

Η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να υποβαθμίσει τόσο το φυσικό, όσο και το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον ενός τουριστικού προορισμού. Έχει αποδειχθεί ότι η αλλοίωση των φυσικών πόρων, που αποτέλεσαν σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο το βασικό

πόλο έλξης τουριστών, οδήγησε σε μείωση των επισκεπτών ή σε αλλαγή του τύπου επισκεπτών σε περισσότερο ανεπιθύμητες μορφές.

Η τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής παρουσιάζει διάφορα στάδια, σχετιζόμενα με την ποιότητα του περιβάλλοντος. Στα πρώτα στάδια η υψηλή οικολογική και αισθητική ποιότητα μιας περιοχής προσελκύει πολλούς επισκέπτες και η περιοχή αναπτύσσεται. Ακολουθούν φάσεις εντατικοποίησης της τουριστικής ανάπτυξης που εξαντλούν και αλλοιώνουν σταδιακά τους φυσικούς πόρους, για να καταλήξει η περιοχή στην κόπωση και την παρακμή, με χαμηλά επίπεδα ανάπτυξης, πολλά περιβαλλοντικά προβλήματα και μικρό οικονομικό όφελος. Εάν ένας τουριστικός προορισμός φτάσει στην φάση της παρακμής, τότε έχει κλείσει τον κύκλο του ως τουριστικό προϊόν και φυσικά έχει υποβαθμιστεί σε πολύ μεγάλο βαθμό το φυσικό του περιβάλλον.

Η αλληλεξάρτηση της ποιότητας περιβάλλοντος και τουρισμού έχει αρχίσει να συνειδητοποιείται από όσους συμμετέχουν στην τουριστική διαδικασία. Οι ίδιοι οι τουρίστες επιδιώκουν διακοπές σε ένα περιβάλλον που δεν είναι υποβαθμισμένο, ενώ ενδιαφέρονται για την πολιτιστική αυθεντικότητα του τόπου προορισμού. Από την άλλη, οι παράγοντες της τοπικής κοινότητας επιδιώκουν την ανάδειξη και διατήρηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής τους, με τη στήριξη των επαγγελματιών του χώρου, οι οποίοι με τη σειρά τους προωθούν τα φυσικά χαρακτηριστικά για την προσέλκυση πελατών.

Η αλλαγή της στάσης των τουριστών, των κατοίκων του τόπου προορισμού και των επαγγελματιών αντανακλά τη γενικότερη στροφή προς την προστασία του περιβάλλοντος και την στάση ως προς την έννοια της ανάπτυξης, η οποία σήμερα έχει ξεφύγει από την κλασική «οικονομίστικη» αντίληψη.

Όπως ήδη ελέχθει έχει παρατηρηθεί μία κόπωση των τουριστών από τον κλασικό τύπο τουρισμού με παράλληλη στροφή προς την αυθεντική επαφή με το φυσικό περιβάλλον και τους κατοίκους του τόπου προορισμού. Παράλληλα οι τοπικοί παράγοντες και οι επαγγελματίες του τουρισμού, συνειδητοποιούν αυτή τη νέα πραγματικότητα και προωθούν νέους τύπους αναψυχής, στηριγμένες στην ανάδειξη και τη διατήρηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του φυσικού περιβάλλοντος μιας περιοχής.

Οικοτουρισμός

Στο πλαίσιο του προβληματισμού για την αειφόρο ανάπτυξη παρατηρείται στροφή από τις εντατικές μορφές τουρισμού (μαζικός τουρισμός, όπως αναφέρεται), σε πιο ήπιες μορφές τουρισμού. Αυτή η αειφόρος ανάπτυξη ονομάζεται βιώσιμος τουρισμός, αγροτουρισμός, οικοαγροτουρισμός, πράσινος τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός ή καλύτερα οικοτουρισμός.

Σε γενικές γραμμές ο οικοτουρισμός βασίζεται στο φυσικό περιβάλλον, είναι οικονομικά αποτελεσματικός, προωθεί την περιβαλλοντική εκπαίδευση και διαχειρίζεται το φυσικό περιβάλλον με βιώσιμο τρόπο. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην ολοκληρωμένη περιβαλλοντική διαχείριση μιας περιοχής παρεμβαίνοντας και διαμορφώνοντας τις τάσεις και τα χαρακτηριστικά των τοπικών φορέων, των επιχειρηματιών και των επισκεπτών.

Έτσι λοιπόν, η ορθή οικοτουριστική ανάπτυξη:

- προετοιμάζει τους επισκέπτες, πριν την αναχώρησή τους, ώστε να ελαχιστοποιήσουν ή ακόμα και να αποφύγουν την πρόκληση αρνητικών επιπτώσεων σε ευαίσθητες περιοχές, μέσω της ενημέρωσής τους σχετικά με τη στάση τους απέναντι στη χλωρίδα και πανίδα του τόπου προορισμού
- ελαχιστοποιεί τις επιπτώσεις από την παρουσία επισκεπτών
- επεμβαίνει διορθωτικά, εάν υπάρξει πρόβλημα
- οι επισκέψεις των τουριστών πραγματοποιούνται σε μικρές ομάδες για να αποφευχθούν προβλήματα υπερσυγκέντρωσης
- ενημερώνει, πληροφορεί και εκπαιδεύει τους επιχειρηματίες και το προσωπικό σχετικά με τις απαραίτητες ενέργειες, που πρέπει να ληφθούν με σκοπό τη διατήρηση υψηλής οικολογικής ποιότητας
- πολλές φορές αποτελεί μέρος προγραμμάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης
- οι εγκαταστάσεις είναι από υλικά φιλικά προς το περιβάλλον και η αρχιτεκτονική τους σύμφωνη με την τοπική τεχνοτροπία
- αποτελεί πηγή χρηματοδότησης προγραμμάτων προστασίας της φύσης
- πολλές φορές οι επισκέπτες συμμετέχουν στην προστασία του περιβάλλοντος

Είναι δυνατό με την κατάλληλη διαχείριση το οικοτουριστικό προϊόν να διατηρήσει μια σταθερή πορεία με παγιωμένα χαρακτηριστικά, που θα διασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος και την οικονομική βιωσιμότητα.

Η θέση ότι ο οικοτουρισμός είναι δραστηριότητα φιλική προς το περιβάλλον, βασίζεται στο γεγονός ότι οι οικοτουρίστες επισκέπτονται μια περιοχή σε μικρές ομάδες, οργανωμένα, και επιπλέον, είναι άτομα ευαισθητοποιημένα ως προς το περιβάλλον. Από την άλλη όμως, έστω και αυτή η πολύ μικρή πίεση που ασκείται στο φυσικό περιβάλλον ενδέχεται να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις. Ο οικοτουρισμός εάν σχεδιαστεί με πολύ προσεκτικό τρόπο και υπάρξει έντονος παρεμβατισμός με κατάλληλη γνώση από τους τοπικούς φορείς διαχείρισης, μπορεί να συμβάλλει στην ανάδειξη και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Η οικοτουριστική ανάπτυξη της περιοχής μπορεί να συνδεθεί με την οργάνωση δραστηριοτήτων αναψυχής για τους επισκέπτες. Το σύνολο των παρεμβάσεων πρέπει να είναι φιλικό προς το περιβάλλον, με ελάχιστες έως καθόλου επιπτώσεις. Η ορθώς σχεδιασμένη οργάνωση της αναψυχής θα συμβάλλει σημαντικά στην αύξηση των εσόδων και κερδών, που θα τροφοδοτήσει οικονομικά την όλη διαδικασία.

Ο οικοτουρισμός ως ειδική μορφή τουρισμού αναπτύσσεται σε οικολογικά αξιόλογες και, ως επί το πλείστον, προστατευόμενες περιοχές, ο οποίος αντίθετα από το μαζικό τουρισμό, δεν υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής όπου εφαρμόζεται, ενώ, ταυτόχρονα, προωθεί την προστασία του φυσικού, αρχικά, αλλά και του πολιτισμικού περιβάλλοντος και συμβάλλει στην τοπική οικονομία και στη διατήρηση της συνοχής του κοινωνικού ιστού.

«Οικοτουρισμός, είναι το ταξίδι στην φύση το οποίο συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αειφόρο ανάπτυξη.» (The Ecotourism Society 2000)

«Οικοτουρισμός είναι το περιβαλλοντικά υπεύθυνο ταξίδι και η επίσκεψη σε σχετικά άθικτες περιοχές, με στόχο την απόλαυση και την εκτίμηση της φύσης (και τυχόν πολιτιστικών στοιχείων του παρελθόντος και παρόντος). “Περιβαλλοντικά υπεύθυνο ταξίδι” είναι αυτό που προωθεί την προστασία της φύσης, ελαχιστοποιεί τις αρνητικές επιδράσεις στο περιβάλλον και παράγει την ενεργό κοινωνικό-οικονομική συμμετοχή των τοπικών πληθυσμών.»(H. Ceballos – Lascurain 1996)

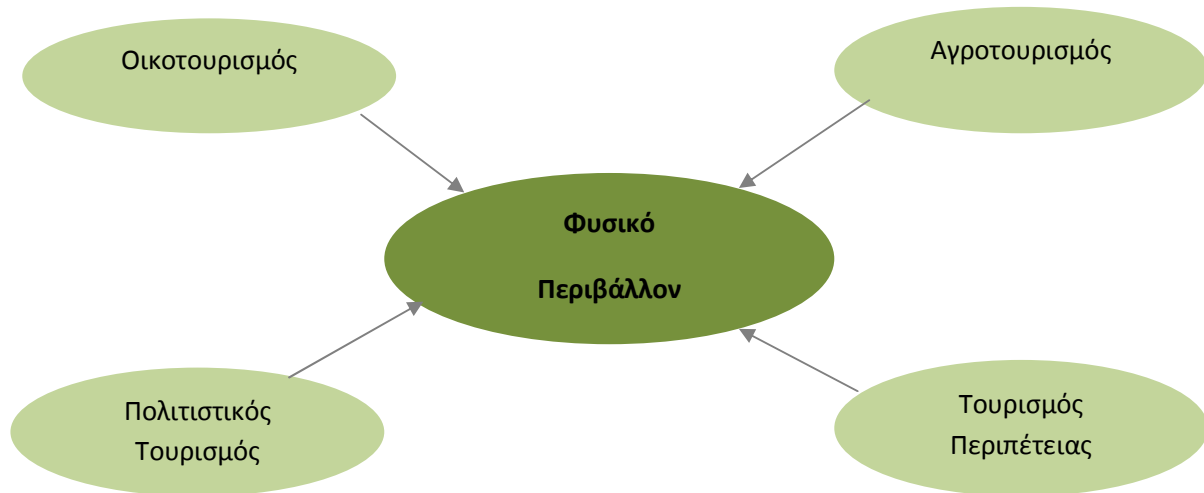
Ο οικοτουρισμός αναπτύσσεται σε περιοχές με αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, οικοσυστήματα με πλούσια βιοποικιλότητα, ιδιαίτερα μνημεία της φύσης, εθνικά πάρκα, σπάνια χλωρίδα και πανίδα και, γενικότερα, προστατευόμενες περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Η ανάπτυξη του ως μορφή τουρισμού είναι, κυρίως, αποτέλεσμα της δυσαρέσκειας που υπήρχε από τις κλασσικές μορφές τουρισμού που, κατά κοινή παραδοχή, καταστρατηγούσαν τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των τουριστικών προορισμών, υιοθετώντας μια απόλυτα κερδοσκοπική προσέγγιση με μοναδικό στόχο τη μεγιστοποίηση του οικονομικού οφέλους. Ο οικοτουρισμός ενσάρκωσε την ελπίδα ότι θα μπορούσε να συμβάλλει στην προστασία των πολύτιμων οικοσυστημάτων των τουριστικών προορισμών, προσφέροντας μια εναλλακτική πηγή εισοδήματος σε αντιστάθμισμα των οικονομικών δραστηριοτήτων που έπρεπε να απαγορευτούν ως ασύμβατες με την προστασία των φυσικών πόρων.

Τα χαρακτηριστικά της ανάπτυξης του οικοτουρισμού είναι:

- αφορά έναν τύπο δραστηριοτήτων που ελαχιστοποιεί τις αρνητικές συνέπειες για το περιβάλλον και τους ντόπιους κατοίκους
- αυξάνει την ενημέρωση και την κατανόηση για τα φυσικά και πολιτιστικά συστήματα μιας περιοχής καθώς και για την επακόλουθη ενασχόληση των επισκεπτών σε θέματα που επηρεάζουν τα συστήματα αυτά
- συμβάλλει στην προστασία και τη διαχείριση των νομικά προστατευόμενων, αλλά και μη, φυσικών περιοχών
- μεγιστοποιεί την αρχική και συνεχή συμμετοχή των ντόπιων κατοίκων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, βάσει της οποίας καθορίζεται ο τύπος και ο όγκος των τουριστών/επισκεπτών που θα δεχθούν στην περιοχή
- κατευθύνει τα συνολικά οφέλη στους ντόπιους κατοίκους, οι οποίοι συμπληρώνουν αντί να αντικαθιστούν ή να εγκαταλείπουν παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες (π.χ. γεωργία, αλιεία)
- προσφέρει ευκαιρίες στους ντόπιους και στους επισκέπτες να “γνωρίσουν” το φυσικό περιβάλλον και τα θαύματα της φύσης, αποκτώντας ένα χαρακτήρα γνωστικό

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ

Εικόνα 3. 5

Οι οικοτουρίστες, σύμφωνα με την “International Ecotourism Society” (2005), είναι ταξιδιώτες που αναζητούν την εμπειρία και έχουν ενεργητικό ρόλο στο ταξίδι. Πρόκειται, συνήθως, για άτομα με γενικότερες περιβαλλοντικές ανυσηχίες. Κυρίαρχο κίνητρο των οικοτουριστών είναι η ανάγκη να βρεθούν ή να αναπτύξουν δραστηριότητες κοντά στη φύση. Η φυιολατρία αυτή συνοδεύεται, συχνά, με αυξημένο ενδιαφέρον ή μέριμνα για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Αν και για πολλούς ερευνητές η έννοια του οικοτουρίστα διαφοροποιείται σε σχέση με τον βαθμό της περιβαλλοντικής εμπειρίας που αναζητά στο ταξίδι του ή με την ένταση της δραστηριότητας που επιλέγει, το χρόνο ή το βαθμό της επαφής του με τα στοιχεία της φύσης κλπ., ωστόσο, παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των οικοτουριστών σέβεται το περιβάλλον των περιοχών που επισκέπτεται και η προσωπική τους ικανοποίηση είναι συνυφασμένη με την ποιότητά του. Επιπλέον, πολύ συχνά, εξαιτίας της φιλοσοφίας και της στάσης ζωής που έχουν υιοθετήσει έναντι στη φύση, οι δραστηριότητες των οικοτουριστών όχι μόνο δεν αλλοιώνουν, αλλά, αντίθετα, συμβάλλουν ενεργά στην ενδυνάμωση των διακριτών χαρακτηριστικών των προστατευόμενων και μη περιοχών.

Για να λειτουργήσει ο οικοτουρισμός προς όφελος του φυσικού, κοινωνικού, πολιτιστικού, οικονομικού περιβάλλοντος της περιοχής, θα πρέπει η εφαρμογή του να εντάσσεται σε πλαίσιο αρχών και κανόνων, το οποίο υποστηρίζεται από ένα πλέγμα συστημάτων ορθολογικής διαχείρισης (δαχείρισης επισκεπτών, παρακολούθησης των επιπτώσεων από τις τουριστικές δραστηριότητες, χωροθέτησης τουριστικών υποδομών κ.ά.). Σε αντίθετη περίπτωση, ελλοχεύει ο

κίνδυνος να επιτευχθεί η ανάπτυξη ενός “κατ’όνομα” οικοτουρισμού ενώ, στην ουσία, θα είναι απλός τουρισμός στη φύση ή κάποια άλλη μορφή τουρισμού.

Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός είναι η δραστηριότητα εκείνη κατά την οποία ο τουρίστας σε έναν τόπο λειτουργεί και αισθάνεται ως επισκέπτης, φίλος και θαυμαστής του περιβάλλοντος, αναζητά τα μυστικά, την αυθεντικότητα και την ομορφιά του, εστιάζοντας στην καθημερινή ζωή των κατοίκων, τη φυσική κληρονομιά, την παράδοση και όλα όσα μοναδικά και ξεχωριστά έχει να προσφέρει ο τόπος αυτός.

Ο αγροτουρισμός ως μορφή τουρισμού αναπτύσσεται στην ύπαιθρο και έχει ως βασικό γνώρισμα τη προσπάθεια σύζευξης του πρωτογενή τομέα με τον τουρισμό, αποβλέποντας στο κοινό όφελος και των δυο τομέων. Η ανάπτυξή του είναι άμμεσα συνδεδεμένη με τις προσπάθειες συγκράτησης του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές και αξασφάλισης συμπληρωματικού εισοδήματος στους αγρότες.

Οι αγροτουριστικές επιχειρήσεις είναι μικρής κλίμακας, οικογενειακές ή συνεταιριστικές. Οι επιχειρήσεις αυτές κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- αγροκτήματα
- ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια ή διαμερίσματα
- εστιατόρια οικογενειακής μορφής με τοπική παραδοσιακή κουζίνα
- χώροι άθλησης και αναψυχής σε περιοχές με φυσικές ομορφιές
- πολιτιστικές εκδηλώσεις
- πρατήρια και εκθετήρια αγροτικών προϊόντων
- εργαστήρια παραγωγής παραδοσιακών ειδών διατροφής που αξιοποιούν τα ντόπια προϊόντα
- εργαστήρια λαϊκής τέχνης
- τουριστικά γραφεία ειδικευμένα σε υπαίθριες δραστηριότητες καθώς και δραστηριότητες οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος

Ως ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης στον αγροτικό χώρο στοχεύει:

- να συμβάλλει ώστε ο επισκέπτης να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτιστικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του αγροτικού χώρου
- να φέρει τον επισκέπτη σε επαφή με την φύση καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο στις οποίες θα μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί και να νιώσει τη χαρά της περιήγησης, της γνώσης και της ανακάλυψης
- να κινητοποιήσει τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις του τόπου, συμβάλλοντας, έτσι, στην αειφόρο περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του αγροτικού χώρου

Στις Ευρωπαϊκές χώρες, το κυρίαρχο μοντέλο ανάπτυξης του αγροτουρισμού συνδιάζει τη διαμονή του επισκέπτη σε μια αγροτική φάρμα με τη συμμετοχή στις αγροτικές (γεωργικές, κτηνοτροφικές κ.ά.) ασχολίες της φάρμας. Στην Ελλάδα, αυτή η μορφή αγροτουρισμού απουσιάζει παντελώς εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων.

Στη χώρα μας, η ανάπτυξη του αγροτουρισμού είναι ταυτισμένη με τη διαμονή σε κάποιο ξενώνα εντός ή πλησίον του αγροτικού οικισμού, ο οποίος απλά διαχειρίζεται από αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς. Κατά συνέπεια, δεν αποτελεί, ουσιαστικά, αγροτουρισμό αλλά τουρισμό υπαίθρου. Οι τουρίστες δεν ασκούν κάποιας μορφής αγροτική δραστηριότητα. Σπάνια συμμετέχουν στις καθημερινές ασχολίες της αγροτικής οικογένειας, ενώ πολύ συχνά δεν έρχονται ποτέ σε επαφή με τα μέλη της τοπικής κοινωνίας. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια μορφή μαζικού τουρισμού με διαφοροποιήσεις σε ορισμένα χαρακτηριστικά, όπως ο τύπος καταλύματος. Έτσι ο τρόπος ανάπτυξης του αγροτουρισμού στην Ελλάδα παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις από την ευτύτερη φιλοσοφία στην οποία θα πρέπει να βασίζεται η ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού η οποία έχει συγκεκριμένους στόχους και πλαίσιο εφαρμογής.

Η φιλοσοφία του αγροτουρισμού συνάδει απόλυτα με το πλαίσιο αρχών και κανόνων που διέπουν την ανάπτυξη του οικοτουρισμού. Ο αγροτουρισμός σέβεται την υπάρχουσα κοινωνική,

πολιτισμική, οικονομική και περιβαλλοντική δομή του τόπου υποδοχής. Δεν απαιτεί μεγάλης έκτασης παρεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον αντίθετα, ενισχύει τη διατήρηση και αναδόμηση του παραδισιακού αγροτικού τοπίου. Ωθεί στην ενασχόληση με παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες που τείνουν να εξαλειφθούν (οικοτεχνία, χειροτεχνία κ.ά.), προβάλλει τα τοπικά προϊόντα αναγνωρίζοντας την αυθεντικότητά τους, κρατά ζωντανό το ενδιαφέρον των ντόπιων για τη διατήρηση και περιφρούρηση των παραγωγικών, πολιτιστικών, περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών του τόπου τους.

Οι δύο μορφές τουρισμού μπορούν να συγκεραστούν αποτελεσματικά διαμορφώνοντας ένα πλέγμα αλληλοσυμπληρούμενων ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων, συμβάλλοντας στη μεγιστοποίηση της τουριστικής εμπειρίας που αποκομίζουν οι επισκέπτες.

Τουρισμός Περιπέτειας

Ο τουρισμός περιπέτειας περιλαμβάνει την άσκηση δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου που αναπτύσσονται σε ένα ασυνήθιστο, εξωτικό, απομακρυσμένο προορισμό και εμπεριέχουν σε κάποιες περιπτώσεις ένα βαθμό επικυνδινότητας.

Δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στον τουρισμό περιπέτειας είναι:

- παρατήρηση της φύσης
- παρατήρηση άγριων ζώων (πουλιών, κητωδών κ.ά.)
- δραστηριότητες υδάτινης περιπέτειας (πλέυση σε ποταμό με κανό ή καγιάκ, ράφτινγκ κ.ά.)
- δραστηριότητες χημερινής περιπέτειας (σκι κ.ά.)
- δραστηριότητες χειρσαίας περιπέτειας (ορειβασία, αναρρίχησης κ.ά.)
- δραστηριότητες εναέριας περιπέτειας (πτήσεις με ανεμόπτερο, bungee jumping κ.ά.)
- δραστηριότητες που η άσκηση τους προκαλεί φθορές στο φυσικό περιβάλλον (κίνηση οχημάτων 4x4 εκτός δρόμου, μηχανές enduro κ.ά.)

Οι δραστηριότητες εξελίσσονται κυρίως σε εξωτερικούς χώρους και διακρίνονται σε ακραίας και ήπιας περιπέτειας. Αυτές της ακραίας περιπέτειας εμπεριέχουν ένα σημαντικό βαθμό

κινδύνου, γι' αυτό και οι συμμετέχοντες θα πρέπει να διαθέτουν εμπειρία και να είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι (σωματικά και πνευματικά) προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις επικείμενες προκλήσεις του προορισμού (π.χ. αναρρίχηση, καταβάση απότομων βράχων). Σε αντίθεση, οι δραστηριότητες ήπιας περιπέτειας χαρακτηρίζονται από περιορισμένο βαθμό επικινδυνότητας, χαμηλότερο επίπεδο απαιτούμενης φυσικής κατάστασης των συμμετεχόντων και ευρύτερο πλαίσιο προσφερόμενων εμπειριών (π.χ. ιπασία, ράφτινγκ). Οι δραστηριότητες διακρίνονται σε επίπεδα, βάσει της επικινδυνότητας και του βαθμού δυσκολίας που παρουσιάζουν.

Ως μορφή τουρισμού είναι ιδιαίτερα δημοφιλής στα άτομα νεαρής ηλικίας, χωρίς να αποκλείονται άλλες ηλικιακές ομάδες, και μπορεί να συνδεθεί με άλλες μορφές τουρισμού όπως ο οικοτουρισμός, αθλητικός τουρισμός, θαλάσσιος τουρισμός, αγροτουρισμός κ.ά.

Ωστόσο κάποιες από τις παραπάνω δραστηριότητες απαγορεύονται σε προστατευόμενες περιοχές (Εθνικά Πάρκα, περιοχές Natura 2000) καθώς ενδέχεται να προκαλέσουν όχληση σε ευαίσθητα οικοσυστήματα και στα είδη χλωρίδας και πανίδας που φιλοξενούν. Επομένως ο επισκέπτης οφείλει να ενημερωθεί για τυχόν απαγορεύσεις και να συμμορφωθεί με τους κανόνες διαχείρισης των περιοχών αυτών.

Πολιτιστικός Τουρισμός

Πολιτιστικός τουρισμός είναι το ταξίδι που γίνεται με κίνητρο βασικά πολιτιστικό, περιλαμβάνοντας εκπαιδευτικές συναντήσεις, θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, προσκυνήματα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία, καθώς και τη μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης.

Ο τουρισμός και ο πολιτισμός είναι δύο έννοιες αλληλένδετες. Όταν πραγματοποιούμε ένα ταξίδι, κυρίαρχο κίνητρο, μεταξύ άλλων, είναι και η γνωριμία με στοιχεία του υλικού και πνευματικού πολιτισμού του τόπου που επισκεπτόμαστε. Υπό αυτήν την έννοια ως πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να χαρακτηριστεί η περιήγηση που έχει στόχο την επαφή και εκτίμηση της ιστορικής, καλλιτεχνικής και πνευματικής κληρονομιάς, καθώς και των σύγχρονων πολιτιστικών δημιουργημάτων μίας περιοχής.

Στοιχεία του πολιτισμού που μπορούν, παράλληλα, να αποτελούν και τουριστικούς πόρους είναι:

- μορφές τέχνης (μουσική, χορός, γλυπτική κ.ά.)
- έθιμα, παραδόσεις που σχετίζονται με την τοπική παράδοση
- γαστρονομία, τοπική κουζίνα
- ιστορία θρησκεία (πνευματικά και υλικά στοιχεία)
- δομημένο περιβάλλον (αρχιτεκτονική, παραδοσιακοί οικισμοί ιστορικά κέντρα)
- φυσικό περιβάλλον είτε συνδιασμός φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος (τοπία)
- πολιτιστικές εκδηλώσεις

Κατά συνέπεια ο πολιτιστικός τουρισμός συνιστά την “κατανάλωση” μιας ευρείας γκάμας πολιτιστικών προϊόντων που προσφέρονται σε ένα τόπο. Αποτελεί δε μια εξειδικευμένη δραστηριότητα.

Οι τουρίστες επισκέπτονται μια συγκεκριμένη περιοχή με σκοπό να εκφράσουν το ειδικό ενδιαφέρον τους για συγκεκριμένα πολιτιστικά προϊόντα. Ο πολιτιστικός τουρισμός εμπεριέχει την έννοια της μάθησης και της ευρύτερης παιδείας. Οι επισκέπτες μετέρχονται σε κοινωνούς της πολιτιστικής κληρονομιάς, των διακριτών χαρακτηριστικών και της κουλτούρας του τόπου που επισκέπτονται, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στη διαφύλαξη και ανάδειξη της μοναδικότητάς του.

Συμπεράσματα κεφαλαίου

Ο τουριστικός κλάδος αποτελεί αναμφισβήτητα έναν από τους μεγαλύτερους οικονομικούς κλάδους στον κόσμο. Όπως όμως είναι γνωστό, ο συμβατικός μαζικός τουρισμός, αναπτυσσόμενος άναρχα, προκαλεί έντονες πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον, σπαταλά τους φυσικούς πόρους, αλλοιώνει το δομημένο περιβάλλον και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών, ενώ ένα άλλο χαρακτηριστικό του είναι η άνιση περιφερειακή κατανομή των κερδών μεταξύ των διαφόρων περιοχών.

Η κατάσταση αυτή, σε συνδυασμό με την ευαισθητοποίηση των πολιτών στα περιβαλλοντικά προβλήματα που δημιουργεί ο μαζικός τουρισμός, οδήγησε στην ανάγκη για ανάπτυξη νέων, ήπιων μορφών τουρισμού, που συμβάλλουν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτισμικής κληρονομιάς, ενώ παράλληλα ενισχύουν το εισόδημα των κατοίκων στις περιοχές-προορισμούς.

Οι εναλλακτικές αυτές μορφές τουρισμού συνθέτουν ένα νέο πρότυπο αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης, οι σημαντικότερες μορφές του οποίου γενικά είναι ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο τουρισμός περιπέτειας, ο πολιτιστικός τουρισμός και άλλες μορφές τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ (ΜΚΟ) ΣΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Εισαγωγή

Η σχέση τουρισμού και περιβάλλοντος είναι περίπλοκη στα ζητήματα παιδείας. Παιδαγωγικού περιεχομένου παρεμβάσεις αποτελούν τα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης διαφόρων τύπων τα οποία επισημαίνουν τη σημασία της ανάδειξης και προστασίας του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος ως πόρου ιδιαίτερης σημασίας.

Πρόκειται για προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης διαφόρων τύπων τα οποία επισημαίνουν τη σημασία της ανάδειξης και προστασίας του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος ως πόρου ιδιαίτερης σημασίας.

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Τουριστική διάσταση στην περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι:

- μαθήματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε ΑΕΙ και ΑΤΕΙ
- προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης από ΜΚΟ (π.χ.Ευρωπαϊκά ή άλλα προγράμματα στο πλαίσιο των οποίων οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να ενημερώνονται για περιβαλλοντικές δράσεις που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλες περιοχές ή χώρες, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν παραδείγματα ανάληψης επιτυχημένων πρωτοβουλιών).

Τόσο τα μαθήματα όσο και τα προγράμματα έχουν ένα ευρύτερο παιδαγωγικό και εκπαιδευτικό χαρακτήρα για τους συμμετέχοντες(μαθητές, σπουδαστές, κατοίκους τουριστικών περιοχών) και έχουν ιδιαίτερη σημασία για τις περιοχές με τουριστική ανάπτυξη.

Κατευθυντήριες γραμμές τέτοιων προγραμμάτων είναι:

- η συνειδητοποίηση της σημασίας που έχει το περιβάλλον στην ανάπτυξη του τουρισμού

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ

- η επισήμανση της σημαντικότητας του εθελοντισμού και της περιβαλλοντικής διαχείρισης στην προσπάθεια προστασίας των περιβαλλοντικών πόρων μιας περιοχής
- η ενίσχυση της ατομικής και της συλλογικής ευθύνης απέναντι στο περιβάλλον, γεγονός που αποτελεί και τη βάση για μια επιτυχημένη περιβαλλοντική εκπαίδευση

Η παιδαγωγική και περιβαλλοντικά υπεύθυνη διάσταση των προγραμμάτων και περιηγήσεων που προσφέρονται είναι ,συχνά, καθοριστική για την ουσιαστική περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση τουριστών όλων των ηλικιών.

Παραδείγματα:

- δράσεις και υποδομές οικότουρισμού στις λίμνες Πρέσπες
- οδηγός τουρισμού της υπαίθρου για τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης (ΙΤΑ)
- Μεθοδολογικός οδηγός για τη σύνταξη Τοπικής Αντζέντας 21 σε νησιά (Πανεπιστήμιο Αιγαίο – Πρόγραμμα Ιστός)

Οι κοινές παραμέτροι αυτών των δράσεων και πολιτικών οι οποίες επηρεάζουν άμεσα το βιώσιμο και περιβαλλοντικό σχεδιασμό σε τοπικό επίπεδο στις τουριστικές περιοχές είναι οι ακόλουθες:

- προώθηση ενός συγκεκριμένου σχεδιασμού στην ανάπτυξη, με χαρακτηριστικά τη διαβούλευση, τη σύνδεση με τα τοπικά αναπτυξιακά δεδομένα, την προστασία του περιβάλλοντος, τον έλεγχο και τη διαχείριση πιθανών επιπτώσεων της ανάπτυξης του τουρισμού
- πληροφόρηση για τις πηγές χρηματοδότησης και τις καλές πρακτικές σε περιοχές με παρόμοια χαρακτηριστικά
- μεθοδολογία μιας βήμα προς βήμα ανάπτυξης δραστηριοτήτων, υπηρεσιών και υποδομών ήπιου τουρισμού, με έμφαση στην ανάγκη εμπλοκής του συνόλου των ομάδων συμμετεχόντων ή ενδιαφερόντων σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Σχολικό σύστημα εφαρμογής της Αντζέντα 21

Στόχος: Ποιοτική εκπαίδευση

Οφείλουμε να:

- να δημιουργήσουμε νέα εκπαιδευτικά μοντέλα που στοχεύουν σε μια ποιοτική περιβαλλοντική εκπαίδευση
- βαθύτερη γνώση σε ειδικά περιβαλλοντικά θέματα
- ανάπτυξη συλλογικής και ατομικής ευαισθητοποίησης απέναντι στα περιβαλλοντικά προβλήματα
- δημιουργία μιας εναλλακτικής πρότασης για την εσωτερική λειτουργία του σχολείου βασισμένη στις ανάγκες του και στη βελτίωση του περιβάλλοντος με την αλλαγή της συμπεριφοράς μας

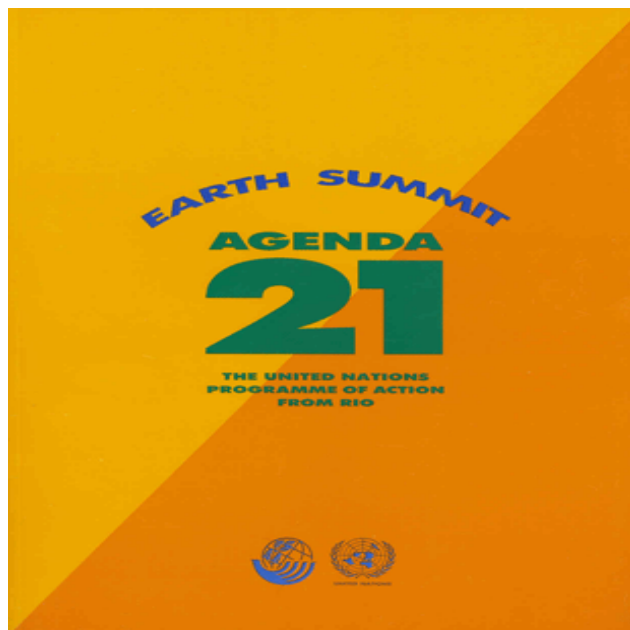
Πρόταση εφαρμογής της Αντζέντας 21 στα σχολεία

Η εφαρμογή μιας ατζέντας 21 στο σχολικό χώρο συνεπάγεται:

- εθελοντικό σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης για συνεχή βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης.
- διεξαγωγή περιβαλλοντικής ανάλυσης
- διαμόρφωση περιβαλλοντικού προγράμματος
- διεξαγωγή περιβαλλοντικού ελέγχου
- περιβαλλοντική Δήλωση
- πιστοποίηση
- σεμινάρια περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης (Εκπαιδευτικών, Μαθητών, Γονέων)
- παρακολούθηση (Monitoring)
- διάδοση αποτελεσμάτων (ιστοσελίδα, ενημερωτικά Δελτία Newsletter, Φυλλάδια, Συνέδριο κ.λ.π.)
- εργα και δράσεις βελτίωσης των περιβαλλοντικών επιδόσεων του σχολείου (Πράσινο, απορρίμματα, ενέργεια, κατανάλωση νερού, εγγύτερη προστατευόμενη περιοχή, κοινωνικές δράσεις κ.α)

Πρόκειται στην ουσία για μια απλουστευμένη μορφή συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης που περιλαμβάνει:

- δέσμευση των εμπλεκομένων
- ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού έτσι ώστε να εντάσσονται αυτόματα στο πρόγραμμα οι μελλοντικές γενιές
- τελική Πιστοποίηση και απόδοση του Οικολογικού Σήματος για το Σχολείο

Εικόνα 5. 1

Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό και την περιβαλλοντική εκπαίδευση

Στις περιοχές όπου ο οικοτουρισμός έχει αναπτυχθεί σημαντικά, αποτελεί ένα πολύ σπουδαίο οικονομικό πόρο για τις τοπικές κοινωνίες.

Η ενότητα των βιοτόπων στην ευρύτερη περιοχή μελέτης έχει να επιδείξει πάρα πολύ αξιόλογα ενδιαφέροντα, τόσο γενικότερα οικολογικά (επιμέρους βιότοποι και φυσικές-γεωλογικές διαπλάσεις, γλωρίδα, πανίδα), όσο και ειδικότερα ενδιαφέροντα που αναφέρονται σε παραδοσιακές ασχολίες (γεωργία, κτηνοτροφία κ.ά.), αλλά και στις ιστορικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητές της.

Πέραν των άμεσων και έμμεσων οικονομικών οφελών που προκύπτουν από την οικοτουριστική δραστηριότητα, υπάρχουν ειδικότερα και γενικότερα οφέλη που προκύπτουν από τη διάσταση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Με τη συστηματική λειτουργία ενός προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, επέρχεται κατ' αρχή σε τοπικό επίπεδο σημαντική βελτίωση του επιπέδου γνώσης και ευαισθητοποίησης των κατοίκων ως προς το περιβάλλον και δημιουργούνται θετικότερες προϋποθέσεις για ορθολογικότερη διαχείρισή του και για επιτυχέστερη εκμετάλλευσή του με μακροπρόθεση προοπτική. Κάτι τέτοιο αποτελεί ιδιαίτερα θετική συνθήκη για σταθερή και ισόρροπη ανάπτυξη σε περιοχές που περιλαμβάνουν φυσικούς πόρους αξιόλογης παραγωγικότητας και ταυτόχρονα σημαντικής ευαισθησίας.

Οι σπάνιοι βιότοποι, καθώς και είδη φυτών και ζώων που δεν είναι τόσο κοινά στην υπόλοιπη Ευρώπη, είναι τα κύρια αντικείμενα ενδιαφέροντος για τον οικοτουρίστα. Εάν αυτά υπάρχουν με κάποιο αξιόλογο συνδυασμό σε κάποια περιοχή, στην οποία μπορεί κάποιος ενδιαφερόμενος να τα δει, τότε υπάρχει ένα δυνατό κίνητρο γι' αυτόν να αφιερώσει χρόνο και χρήματα για να έρθει, σε πολλές περιπτώσεις από πολύ μακριά, να επισκεφθεί την περιοχή. Όσο καλύτερα διατηρούνται τα περιβαλλοντικά στοιχεία της περιοχής, τόσο μεγαλύτερο είναι το κίνητρο για κάποιον να επισκεφθεί τη συγκεκριμένη περιοχή. Αντίθετα, όσο υποβαθμίζονται αυτά τα ενδιαφέροντα (δυσμενείς επεμβάσεις στον βιότοπο, εντατική λαθροϋλοτομία ή λαθροθηρία κλπ.), τόσο μειώνεται το κίνητρο για κάποιον να επισκεφθεί ως οικοτουρίστας την περιοχή.

Με βάση αυτό το σκεπτικό, θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα πως αν δεν υπάρχουν και δεν λειτουργούν ειδικές προδιαγραφές που να διασφαλίζουν την ακεραιότητα των αντικειμένων ενδιαφέροντος από τις επισκέψεις, μπορεί και η ίδια η οικοτουριστική δραστηριότητα να έχει ορισμένες δυσμενείς επιπτώσεις στα προηγούμενα περιβαλλοντικά στοιχεία.

Συμπεράσματα Κεφαλαίου

Τα βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν από τη μελέτη των διαφορετικών τύπων παιδαγωγικών παρεμβάσεων είναι ότι:

- οι παρεμβάσεις αυτές διαφέρουν πολύ μεταξύ τους εκπαιδευτικά, θεσμικά και οργανωτικά, με αποτέλεσμα να είναι ιδιαίτερα δύσκολη η αξιολόγηση της ουσιαστικής τους συμβολής στην προώθηση ενός περιβαλλοντικά υπεύθυνου και, τελικά βιώσιμου τουρισμού
- Σε κάθε περίπτωση προκύπτει άμεσα ή έμμεσα η διάσταση της τοπικότητας εφόσον η πλειοψηφία των παρεμβάσεων καταλήγει, τελικά, να αφορά συγκεκριμένες περιοχές και τύπους περιοχών

Τα τελευταία χρόνια ενισχύεται η τάση για ηπιότερες μορφές τουρισμού, ως αποτέλεσμα της αυξημένης περιβαλλοντικής συνειδητοποίησης και ευαισθητοποίησης, αφού είναι γνωστές οι αρνητικές συνέπειες της τουριστικής ανάπτυξης στο φυσικό περιβάλλον και οι πολιτισμικές αλλοιώσεις που επιφέρει στις τοπικές κοινωνίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο τουρισμός είναι ένα παγκόσμιο κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο, η πιο σημαντική οικονομική δραστηριότητα για πολλές περιοχές, κάτι που αφορά το σύνολο σχεδόν όλων των κοινωνιών των ανεπτυγμένων χωρών καθώς ικανοποιεί την ανάγκη για «απόδραση» από την καθημερινότητα, την επιθυμία για επαφή με την φύση, την περιέργεια για άλλους τόπους και πολιτισμούς, την ανάγκη για ξεκούραση, διασκέδαση και αναψυχή, όμως οι άνθρωποι καλούνται να χρησιμοποιήσουν μια περιοχή χωρίς να προκαλέσουν αλλαγές μη αποδεκτές στο κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον.

Από τη μελέτη της πτυχιακής εργασίας προκύπτει ότι για να μπορέσουν να συνυπάρξουν αρμονικά περιβάλλον και τουρισμός πρέπει να καταφέρουμε να ισορροπήσουμε και τις δυο έννοιες.

Η ανάπτυξη του τουρισμού θα πρέπει να σέβεται και να συμβαδίζει με τις εθνικές, τοπικές, πολιτισμικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητες και συνθήκες. Η ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού προσφέρει πολλαπλά πλεονεκτήματα για την προστασία του περιβάλλοντος, την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και την παραμονή του πληθυσμού σε μία συγκεκριμένη περιοχή.

Η έλλειψη στη χώρα μας ενός θεσμικού πλαισίου για την ανάπτυξη του «πράσινου» τουρισμού, όπως αλλιώς καλείται ο οικοτουρισμός, αποτελεί περιοριστικό και ανασταλτικό παράγοντα. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να εφαρμοστεί μια ενιαία περιβαλλοντική πολιτική, που θα μπορέσει από τη μια να αμβλύνει τα όποια νομικά προβλήματα και από την άλλη να τονώσει την τουριστική δραστηριότητα στον τόπο μας.

Στόχος της Περιβαλλοντικής Πολιτικής θα πρέπει να είναι η αρμονική ένταξη των τουριστικών δραστηριοτήτων στο φυσικό περιβάλλον μέσω της αποφυγής και της αποτελεσματικής διαχείρισης των περιβαλλοντικών πιέσεων που δημιουργούν. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με τις εξής δράσεις:

Αποτελεσματικότερη διαχείριση του μαζικού τουρισμού, με έμφαση σε προγράμματα περιβαλλοντικής διαχείρισης που θα αποσκοπούν στη μείωση των πιέσεων στους τοπικούς

φυσικούς πόρους όπως στο πόσιμο νερό, μέσω της υιοθέτησης μέτρων για την εξοικονόμηση και ανακύκλωση του νερού ή στην ενέργεια, μέσω της εξοικονόμησης.

Κατά προτεραιότητα επίσης πρέπει να αντιμετωπισθεί το θέμα της διαχείρισης των απορριμμάτων.

Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, με έμφαση στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού που προβάλλει ως βασική αξία το σεβασμό και όχι απλά την εκμετάλλευση του φυσικού περιβάλλοντος. Επίσης, ο αγροτουρισμός και ο οικοτουρισμός αποτελούν περισσότερο ήπιες τουριστικές δραστηριότητες που δίνουν και τη δυνατότητα διεύρυνσης της τουριστικής περιόδου. Ανάπτυξη τουριστικών υποδομών, με στόχο την προσέλκυση και καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών και γνώμονα τη συμβατότητά τους με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.

Προϋπόθεση είναι η ενεργός συμμετοχή και διαβούλευση με τους τοπικούς φορείς. Αν ο μαζικός τουρισμός στη Μεσόγειο και την Ελλάδα συνδέθηκε με την καίρια συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη άλλα και την έντονη, κάποτε, υποβάθμιση των τουριστικών προορισμών, ο λεγόμενος «αιφορικός ή ήπιος τουρισμός» συνδέθηκε με την προσδοκία να επιτύχει την τομή ανάμεσα στην ανάπτυξη, αφενός, και την τήρηση της τουριστικής φέρουσας ικανότητας, αφετέρου.

Στόχος τους είναι η βιώσιμη (ή αιφορική) τουριστική ανάπτυξη. Η αιφορικότητα αφορά όχι μόνο τη διατήρηση του περιβάλλοντος αλλά και τη βιωσιμότητα του τουρισμού ως τομέα επιχειρηματικής δράσης. Για να αποτελέσει παράγοντα ανάπτυξης ο τουρισμός σε μια περιοχή, πρέπει να υπάρχει ένα ελάχιστο όριο υποδομών και υπηρεσιών. Αν η υπόθεση της αιφορικότητας κρινόταν μόνο από την ποιότητα των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος, γενικότερα, θα ήταν εύκολο να βρεθεί ένας «μαγικός αριθμός» επισκεπτών που μπορεί να δεχτεί ένας τόπος. Η διαθεσιμότητα νερού, για παράδειγμα, θα μπορούσε να καθορίσει το όριο αυτό.

Ο τουρισμός, όμως, πρέπει να είναι βιώσιμος και ως πεδίο επιχειρηματικής δράσης γι' αυτό χρειάζεται και ένα ελάχιστο όριο ανάπτυξης. Χρειάζεται, όμως, συνειδητή επιλογή από τοπική κοινωνία αυτού του μοντέλου, κατάλληλος σχεδιασμός για τη μακροχρόνια διατήρηση του πλούτου, καθώς και αναζήτηση νέων δρόμων βιώσιμου τουρισμού.

Η Τουριστική Ανάπτυξη, που αποβλέπει στην άνοδο του επιπέδου εξυπηρέτησης και γενικότερα της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών και της ποιότητας ζωής των επισκεπτών, σίγουρα μπορεί να βρει τους τρόπους και τα μέσα να πραγματοποιηθεί, χωρίς να στερήσει ή υποβαθμίσει τα αναντικατάστατα αγαθά του περιβάλλοντος. Μια τέτοια αντίληψη εντάσσει την τουριστική ανάπτυξη σε ένα περιβαλλοντικό σχεδιασμό, που στοχεύει όχι μόνο στην προστασία από την ρύπανση, αλλά και στην ορθολογική χρήση και διαχείριση των φυσικών πόρων.

Δυστυχώς όμως στην Ελλάδα αυτές οι προσπάθειες δεν έχουν ακόμη το επιθυμητό αποτέλεσμα. Όμως με λίγη περισσότερη ευαισθησία από όλους μας κάποια μέρα θα καταφέρει να επιτευχθεί αυτός ο στόχος.

Για να ανταποκριθούμε στις νέες αυτές προκλήσεις δεν πρέπει απλά και μόνο να επιλύσουμε τα όποια προβλήματα υποδομών και εξυπηρέτησεων. Επιβάλλεται να αναζητήσουμε και στη συνέχεια να υιοθετήσουμε μια καινούργια άποψη που θα θέτει τα προβλήματα του περιβάλλοντος και του ανθρώπου στο κέντρο του ενδιαφέροντος.

ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

- * Barioulet H . 2001, ? Matrix for Evaluating Tourism Projects on the Basis of Sustainable Tourism Indicators ? , στα πρακτικά του Διεθνές Συνεδρίου Βιώσιμα Ξενοδοχεία για Βιώσιμους Προορισμούς, Maspalomas , <http://www.islandsonline.org/pdf/shsd/Barioulet.pdf> τελευταία πρόσβαση 19/05/05
- * European Island Agenda, ?Instruments for the sustainable development of the islands? <http://www.insula.org/conf2.htm> τελευταία πρόσβαση 19/05/05
- * Farsari, Y. Prastacos P. ?Sustainable Tourism Indicators: Pilot Estimation for the Municipality of Hersonisos Crete ?, Hersonisos www.iacm.forth.gr/regional/papers/XIOS-englishversion.pdf τελευταία πρόσβαση 19/05/05
- * Gallego, J. (2001), ?Education a key factor for tourist sustainability and competitively? στα πρακτικά του Διεθνές Συνεδρίου Βιώσιμα Ξενοδοχεία για Βιώσιμους Προορισμούς , Maspalomas, <http://www.islandsonline.org/pdf/shsd/Gallego.pdf> τελευταία πρόσβαση 19/05/05
- * International Conference of Environment Ministers on Biodiversity and Tourism, (1997), ?The Berlin Declaration on Biological Diversity and Sustainable Tourism?, <http://www.cenort.org.yu/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=71> τελευταία πρόσβαση 19/05/05
- * Καραμέρης Α. (2002), ?Προϋποθέσεις και Προοπτικές Ανάπτυξης του Οικοτουρισμού? στα πρακτικά της ημερίδας Στόχοι Πολιτικές και Μέσα Προώθησης του Τουρισμού στην Ελλάδα, Ρόδος, www.ste.edu.gr/gr/isigisis/karameris.doc τελευταία πρόσβαση 19/05/05
- * Mandaraka , M . (1998), ? Towards Sustainable Development Naxos : A Case Study ? στα πρακτικά του διεθνές συνεδρίου Βιώσιμη Ανάπτυξη στα νησιά και ο ρόλος της έρευνας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, Ρόδος, <http://www.fundp.ac.be/prelude/manifestations/rhodes/actes/mandaraka.pdf> τελευταία πρόσβαση 19/05/05
- * Sustainable Tourism World Conference, (1995), ?Charter for Sustainable Tourism?, Spain , www.insula.org/tourism/charte.htm τελευταία πρόσβαση 19/05/05
- * ?The European Charter for Sustainable tourism in protected areas? στο Sustainable tourism in protected areas σελ . 174 http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/pdfs/tourism_guidelines.pdf τελευταία πρόσβαση 19/05/05
- * Tourism industry report (UNEP), ?Agenda 21 for the Travel and Tourism Industry towards

Environmentally Sustainable Development?. <http://www.wttc.org/promote/agenda21.htm>
τελευταία πρόσβαση 19/05/05

* UNEP, (2003) ?Tourism and Local Agenda 21. The role of Local Authorities in sustainable tourism, Case Studies and First Lessons?, <http://www.uneptie.org/pc/tourism/library/local-agenda21.htm> τελευταία πρόσβαση 19/05/05

* World Travel and Tourism Council (WTTC) ?Blue print for new tourism?
www.wttc.org/frameset1.htm τελευταία πρόσβαση 19/05/05

* WTO, UNEP, (2000), ?International seminar: Sustainable tourism and Competiveness in the island of Mediterranean ?, τελική έκθεση , Κάπρι Ιταλίας , www.world-tourism.org/sustainable/doc/capri.pdf τελευταία πρόσβαση 19/05/05

* WTO, (1994), ?National and Regional Planning Methodologies and Case Studies?,
www.world-tourism.org/isroot/wto/pdf/1015-1.pdf τελευταία πρόσβαση 19/05/05

http://www.oikipa.gr/index/index.php?option=com_content&task=view&id=90&Itemid=62

<http://www.ee.teihal.gr/labs/pkoukos/PROSTASIA%20PERIBALONTOS/Ecotourism.htm>

<http://www.hellenicmountains.gr/?Lang=el&Page=Definitions/Agrotourism>

http://www.epistimonikomarketing.gr/article_show.php?article_id=1420

http://www.bioagores.org/index.php?option=com_content&view=article&id=17:admin&catid=6:sylogo_snews&Itemid=30

http://www.anaptixiaki-anamth.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=9294&Itemid=63

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Natura2000.svg>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΞΕΝΗ

1. WWF Ελλάς, «Προστατευόμενες Περιοχές: ένας χρόνος φαγούρα...» Το Πάντα, Διμηνιαία Έκδοση του WWF Ελλάς Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2004. Τεύχος 52
2. European Commission, «Life – III, The financial instrument for the Environment»
3. άρθρο του Θεόδωρου Κατσουφρου «Δικονομικές πτυχές του «νομολογιακού» κοινοτικού κεκτημένου σε θέματα προστασίας των υγροτόπων» όπως δημοσιεύεται στην ηλεκτρονική έκδοση του περιοδικού «Νόμος και Φύση»
4. WWF Ελλάς, «Τουρισμός και Περιβάλλον», Οδηγός για το περιβάλλον, Έκδοση του WWF Ελλάς Αθήνα 2010
5. WWF Ελλάς, «Μέθοδοι Διαχείρισης του Οικοτουρισμού και του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές», Έκδοση του WWF Ελλάς Αθήνα 2030
6. «Τουριστική Ανάπτυξη», Αρχές, Διαδικασίες και Πολιτικές, Εκδόσεις "ΕΛΛΗΝ" 2001